

**Suomen elinkeinokalatalouden
strategiasuunnitelma
2007–2013**

Maa- ja metsätalousministeriö 13.3.2007

1 JOHDANTO

Yhteinen kalastuspolitiikka (YKP) ja sen määräykset ohjaavat elinkeinokalatalouden kehittämistä koko Euroopan unionin alueella. Tässä Suomen elinkeinokalatalouden kansallisessa strategiasuunnitelmassa (myöhemmin tässä asiakirjassa strategia) kuvataan Suomen strategiset linjaukset Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan periaatteiden ja tavoitteiden toteuttamiseksi vuosiksi 2007–2013. Strategia valmistellaan maa- ja metsätalousministeriön ja Ahvenanmaan itsehallinnollisen maakunnan yhteistyönä. Ahvenanmaan maakunnalla on aluevesillään (12 mpk) perustuslakiin perustuva itsehallinto kalatalousalan hallinnon ja rahoituksen osalta. Tästä johtuen Ahvenanmaan maakunnalla on erillinen osa strategiassa.

Strategian laatiminen liittyy Euroopan unionin elinkeinokalatalouden rahoittamista säätelevän Euroopan kalatalousrahastoa (EKTR) koskevan asetuksen ja vuosien 2007–2013 ohjelmakauden valmisteluun. Valtioneuvosto hyväksyi strategian 22.2.2007 Manner-Suomen osalta. Ahvenanmaan maakunnan hallitus hyväksyi 8.3.2007 strategian Ahvenanmaata koskevan osan. Strategian linjaukset ohjaavat EKTR -rahoituksen yksityiskohtaisemmat periaatteet määrittelevän toimintaohjelman valmistelua.

Strategia muodostaa viitekehyksen elinkeinokalatalouspolitiikan toimeenpanolle Suomessa ja julkisten varojen ohjaamiselle eri toimenpiteisiin elinkeinokalatalouden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi EKTR -asetuksen asettamin reunaehdoin.

Strategia koostuu seuraavista osista (sivunumerot):

- Johdanto	2
- Yleiskatsaus Suomen elinkeinokalatalouteen	3
- Suomen elinkeinokalatalouden kehitys ja nykytila	5
- Suomen tavoitteet ja painopisteet	9
- Rahoitus ja hallinnon resurssit	18
- Strategian toimeenpano, seuranta ja kehittäminen	19
- Ahvenanmaan osa (ruotsinkielinen)	21
- Liitteet I-VII	39
- Liitteet VIII- X (ruotsinkieliset)	51

2 YLEISKATSAUS SUOMEN ELINKEINOKALATALOUTEEN

Suomen EU-jäsenyys on vaikuttanut merkittävästi elinkeinokalatalouden toimintaympäristöön. Rakennepolitiikka ja rakennetuet ovat lisänneet merkittävästi mahdollisuuksia tukea alan nykyaikaisuutta ja nopeuttaa alan rakenteiden kehittymistä. Kalastuksenvalvonnassa ja saalis seurannassa jäsenyys on merkinnyt lisääntyneitä velvoitteita ja entistä tarkempaa seurantaa, mutta myös lisääntyneitä henkilö- ja taloudellisia resursseja. EU:n resurssipolitiikka on vaikuttanut siten, että Suomi on osallisena unionin ja jäsenmaakohtaisten kalastuskiintiöiden määrittämisessä, kalakantojen tilan arvioinnissa sekä kalakantojen suojelemiseksi tehtävissä suunnitelmissa. Suomi on tullut myös osaksi EU:n sisämarkkinoita ja kalan markkinapolitiikkaa.

A) Elinkeinokalatalous kansallisessa ja alueellisessa taloudessa

Elinkeinokalatalouden ala muodostuu Suomessa merikalastuksen, sisävesikalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen ja kalakaupan sektoreista. Elinkeinokalatalouden osuus Suomen bruttokansantuotteesta on noin 0,1%. Sen merkitys on taloudellisesti ja sosiaalisesti suuri erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joilla korvaavia elinkeinoja on vaikea löytää. Ala on kehittynyt pääosin myönteisesti viime aikoina, tuotannon määrä on pysynyt vakaana ja alan kokonaistyöllistyvyys on noussut. Eri sektoreiden välillä on eroja ja alkutuotannossa tilanne on ollut keskimääräistä heikompi. Keskeisin ongelma alalla on kalan heikko hintakehitys, mikä aiheuttaa myös kannattavuusongelmia.

Kalastuksen, kalanviljelyn, kalanjalostuksen, kalatukkujen ja kalan vähittäiskauppaan erikoistuneiden yritysten yhteenlaskettu työllistyvyys laski 1990-luvun puolivälin jälkeen vajaaseen 3000 ja on sen jälkeen noussut noin 3250 työpaikkaan vuoteen 2004 mennessä. Kalastus on edelleen tärkein työllistäjä, mutta jalostuksen ja kaupan toimialojen työllistyvyys on nykyisin suurempi kuin kalanviljelyn. Kalastus työllisti noin 900 henkilöä, jalostus noin 850, vähittäiskauppa noin 600 ja tukku-kauppa noin 500 sekä vesiviljely noin 450 henkilöä vuonna 2004.¹

Alkutuotannon työpaikat ovat 1990-luvun alusta vuoteen 2004 vähentyneet samalla kun kaupan ja jalostuksen työpaikat ovat lisääntyneet. 1990-luvun alussa kaikkien toimialojen työllisyys väheni suurin piirtein samaa tahtia, mutta taloudellisen laman helpotuttua ja etenkin Suomen liittyttyä EU:hun ja kaupan vapauduttua työpaikkoja alkoi syntyä jalostukseen ja kauppaan. Kiristynyt kansainvälinen kilpailu ja ympäristölupien tiukentuminen ovat syöneet kalanviljelyn työpaikkoja. Kalastustyöpaikat ovat tasaisesti laskeneet 1990-luvun alun jälkeen.

Erityisesti vesiviljelyn ja jalostuksen keskittymiskehityksestä huolimatta elinkeinokalatalouden tuotantorakenne on yhä hajanainen ja toiminta on usein pienimuotoista. Tämän vuoksi Suomi ei silakkaa ja kilohailia lukuun ottamatta kykene kilpailemaan maailmanmarkkinoilla suurilla määrillä ja hinnalla, vaan sen täytyy erikoistua tietyille erikoistuotemarkkinoille, markkinarakoihin ja pitkälle jalostettuihin tuotteisiin.

B) Elinkeinokalatalouden alueellinen merkitys

Suomessa kaikilla alueilla on elinkeinokalatalouden kannalta merkittäviä vesialueita (meren rannikkoa tai sisävesiä). Suomalaiset kalastusalukset toimivat pääasiassa omilla aluevesillä ja lähellä purkusatamia. Myös kalanjalostusta ja vesiviljelyä harjoitetaan kaikkialla Suomessa. Tästä johtuen elinkeinokalatalous on jakautunut tasaisesti koko maan alueelle, eikä yksinomaan tai edes pääasiassa kalastuksesta riippuvaisia alueita käytännössä ole. Alkutuotannon paikallinen merkitys on suurin harvaanasutuilla alueilla, kun taas koko elinkeinokalatalouden tuotannon tärkeimmät sijaintialueet

¹ Tiedot perustuvat tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoihin, joihin sisältyy erilaisia menetelmällisiä rajoituksia. Näihin tilastoihin liittyy epävarmuustekijöitä, esim. monet sivutoimiset kalastajat puuttuvat niistä.

ovat usein muutenkin vireissä taajamissa.² Liitteessä IV on kartta, joka havainnollistaa elinkeinokatalouden tasaista maantieteellistä jakautumista Suomessa.

C) Kalastus

Suomalaiset alukset kalastavat Itämerellä ja sisävesillä. Pyynnin kohteena olevien kalakantojen tila on kokonaisuutena hyvä sekä sisävesillä että merialueilla, lukuun ottamatta turskaa ja Itämeren pääaltaan silakkakantoja. Selkämerellä myös silakkakannat ovat varsin hyvässä kunnossa. Vaihtelut kalakantojen koossa voivat kuitenkin olla suuria. Suomen kalastuskiintiöt ja tarkemmat tiedot kalakantojen tilasta löytyvät liitteestä VI.

Yhteisen kalastuspolitiikan uudistuksen yhteydessä jäsenmaille määrättiin kalastuslaivastojen suurin sallittu koko. Suomen kalastuslaivaston koko alittaa selvästi tämän viitetason. Kalastuslaivaston arvioidaan pystyvän tyydyttämään markkinoiden kysynnän sekä ihmisravinnoksi että rehun ja muun tuotannon raaka-aineeksi.

Sisävesikalastuksen merkitys Suomessa on suuri. Sisävesikalastuksen saaliin arvo (6,7 milj. €) oli noin neljäsosa ammattikalastuksen saaliin kokonaisarvosta (26,2 milj. €) vuonna 2002. Tärkein saaliskala on muikku. Sisävesikalastuksen kehittämismahdollisuudet mm. viennin osalta ovat hyvät. Myös raputalous ja erityisesti runsastuneet täplärapukannat tarjoavat mahdollisuuksia elinkeinotoiminnan syntyamiseen ja kehittymiseen.

Neuvoston asetuksella (EY) N:o 812/2004 kiellettiin Itämerellä ajoverkkojen käyttö siten, että kieltö tulee voimaan asteittain vuosina 2005–2008. Lainsäädännön tarkoituksena on estää eräiden pikkuvalaslajien joutumista kalastuksen sivusaaliiksi. Asetusta hyväksyttäessä ei otettu täysin huomioon, että Suomen kalastusvedet eivät ole pikkuvalaiden tavanomaista esiintymisalueita.

Taulukko 1. Suomen merialueen kalastuslaivaston jakautuminen alusryhmiin (tilanne 31.12.2004)

Alusryhmä	GT	kW	lkm
4L1, pienimuotoinen rannikkokalastus	7 822	128 014	3 198
4L2, pelagiset troolarit	8 215	39 711	142
4L3, pohjatroularit	448	1 140	2
4L4, passiivipyydysalukset	1 568	10 314	51
YHTEENSÄ	18 052	179 179	3 393

D) Kalanjalostusteollisuuden ja kalakaupan tilanne

Jalostusyriyten käyttämän kotimaisen raaka-aineen määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut selvästi. Kotimaisen kalan ja siitä valmistettujen tuotteiden markkinoinnissa ei ole yleensä ollut ongelmia ja kysynnän arvioidaan pysyvän hyvänä. Kalakaupan volyymi on noussut merkittävästi, mikä johtuu pääosin myös ulkomaisten tuotteiden lisääntyneestä tarjonnasta. Kalatukkukaupan liikevaihto on kaksinkertaistunut ja vähittäiskaupan yli kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa.

² Kalan alkutuotannon ja jalostuksen suurimpia keskittymiä on esimerkiksi Helsingissä, Turussa, Kuopiossa, Oulussa, Porissa, Uudessakaupungissa ja Kaskisissa.

E) Vesiviljelyn tilanne

Vesiviljelyssä ruokakalan kokonaistuotanto on laskenut 1990-luvun alun lähes 20 miljoonasta kilosta noin 13 miljoonaan kiloon. Tuotannosta valtaosa on kirjolohta, mutta muiden lajien osuus on kasvanut selvästi. Suomessa kalojen istutustoiminta on laajaa ja istukastuotanto muodostaa tärkeän osan vesiviljelyn elinkeinotoimintaa.

Vesiviljelyn yritystoiminnan kehittämistä on vaikeuttanut erityisesti ympäristölupien ehtojen tiukentuminen. Seurauksena on ollut alan kannattavuusongelmia, joita on pahentanut edelleen viljelyn kalan tuottajahintatason aleneminen. Lohikalajien kansainvälisestä ylituotannosta johtunut kolmansien maiden polkumyynti on EU-jäsenyyden aikana useasti aiheuttanut markkinoille epävakautta ja hintatason aleneman. Kalanviljelyn kannattavuutta pyritään parantamaan kehittämällä tuotantorakennetta, ottamalla viljelyyn kirjolohen lisäksi uusia lajeja (esim. siika, nieriä ja täplärapu) sekä kehittämällä rehuja sekä ruokinta- ja viljelytekniikkaa ympäristöystävällisemmiksi.

F) Markkinat ja arvoketju

Suomen elinkeinokalatalous on keskittynyt erityisesti toimimiseen kotimarkkinoilla. Kalan ja kalatuotteiden kysyntä on Suomessa korkealla tasolla. Tämän vuoksi kotimainen kala on myyty pääasiassa kotimaan markkinoille ja myös tuonti on lisääntynyt. Vuonna 2004 tuonnin reaaliarvo oli 30 % suurempi kuin vuonna 1995. Ihmisravinnoksi tuotujen kalatuotteiden arvo on noussut koko ajan. Sen arvo on noussut vuoteen 1995 verrattuna 40 %. Suomesta vietyjen kalatuotteiden arvo on vuosina 1995–2004 vähentynyt. Suomesta viedään ulkomaille eniten silakkaa.

3 SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN KEHITYS JA NYKYTILA

Suomen elinkeinokalatalouden nykytilan kuvaus, SWOT -analyysi ja ydinkysymysten määrittely on tehty läheisessä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa (ks. tarkemmin valmistelusta luku 6). Tästä johtuen se kuvastaa Suomen elinkeinokalatalouden yrittäjien, järjestöjen, tutkimuksen ja hallinnon yhteistä näkemystä alan tilanteesta ja tulevaisuuden kehittämistarpeista.

A) Elinkeinojen kehitys

Kauppan kansainvälistyminen sekä kulutuskäyttäytymisen muutokset ovat pitkällä aikavälillä ohjanneet elinkeinojen kehitystä. Tuotantolähtöiset suojatut elinkeinot ovat muuttuneet markkinaehtoisiksi avoimen talouden toimijoiksi. Maailmanmarkkinoiden suhdanteet ja kansainvälisen kaupan säännökset heijastuvat entistä nopeammin myös elinkeinokalatalouden kaikkien sektoreiden toimintaedellytyksiin.

Kaupungistumisen myötä suomalaisten kalan käyttö on muuttunut. Perinteisestä kotitarvekalastajasta on tullut marketista ostava kuluttaja, joka toivoo pitkälle jalostettuja laadukkaita ja tarpeidensa mukaisesti pakattuja elintarvikkeita edulliseen hintaan. Suomalaiselle kalastus, kalan käsittely ja valmistus on entistä useammin vapaa-ajan elämys. Toisaalta kalan käsittely- ja valmistustaidot ovat siirtymässä kodista yrityksiin. Kodin ulkopuolella syödään entistä useammin. Matka tuottajalta lopputuotemarkkinoille on pidentynyt ja monimutkaistunut. Tämä asettaa uusia vaatimuksia koko alalle ja kalan tuotantoketjun kaikille toimijoille, jotta tuotteiden laatu ja turvallisuus pysyvät kunnossa.

Kauppan keskusliikkeet ovat tehostaneet kansainvälistä tuotteiden hankintaa ja tuontia. Ne ovat keskittäneet kotimaassakin ostojaan yrityksille, jotka pystyvät tarjoamaan monipuolisesti ja tasaisesti laadukkaita elintarvikkeita kilpailukykyiseen hintaan. Norjalainen lohi ja kirjolohi ovat samoilla markkinoilla kotimaisen kirjolohen, silakan ja suomukalojen kanssa ensin tuorekalamarkkinoilla ja myöhemmin myös jalostuksen raaka-aineena. Toisaalta ne ovat edesauttaneet tasalaatuisen kalan ympärivuotista saatavuutta tuorekalamarkkinoilla ja jalostuksen raaka-aineena. Tämä on mahdollistanut kalan jalostusasteen nostamisen ja tuotevalikoiman laajentamisen.

Keskusliikkeille myyvät kalatukut ja jalostamot ovat vastanneet kaupan vaatimuksiin lisäämällä kalan jalostusta, tuontia ja alihankintaa. Keskusliikkeiden omien tuotemerkkien osuus kalatuotteiden myynnistä kasvaa, ja näiden tuotteiden valmistus kilpailutetaan tuotekohtaisesti. Tämä käytäntö on kiristänyt yritysten välistä kilpailua, mutta samalla se on avannut uusia mahdollisuuksia tuotteisiin erikoistuneille jalostamoille.

Silakkaa ja kirjolohta kotimarkkinoiden kulutukseen toimittavat alkutuotannon yritykset ovat mahdollisuuksien mukaan kasvaneet. Kalastuskiintiöt ja ympäristöluvut ovat kuitenkin rajoittaneet niiden kasvua ja vaikeuttaneet alkutuotannon sopeutumista kansainväliseen kilpailuun.

Kalankasvatuksen laitoskohtaiset kasvatusluvut ovat kotimaassa pienentyneet. Kasvavat kalankasvatusyritykset ovat kuitenkin ostaneet lupia lopettavilta yrityksiltä ja laajentaneet toimintaansa merkittävästi maamme rajojen ulkopuolelle. Kasvatustoiminta on siten keskittynyt nopeasti muuttaman suuren kasvaessa ja pienten lopettaessa.

Elintarvikesilakan kalastus ja silakan fileointi ovat keskittyneet muutamalle yritykselle. Silakan kalastus on kuitenkin pysynyt merkittävänä elinkeinona, koska 1990-luvulla silakalle avautui uusia merkittäviä markkinoita Venäjällä ja rehusilakan kysyntä on pysynyt suhteellisen vakaana. Pääosa vientisilakasta pakastetaan Suomessa, minkä vuoksi vienti on luonut lisäarvoa jalostusteollisuudelle. Myös kilohailin vienti on kasvanut.

Lohikalojen hintakehitys vaikuttaa kalanjalostamoiden tulokseen. Edullinen raaka-aine lisää kalan käyttöä jalostukseen. Tuontilohen jalostus on lisääntynyt, erityisesti viime vuosina kun kirjolohen hinta on noussut ja lohen jalostusta on automatisoitu. Tukut ovat eniten hyötynyt tuonnin vapautumisesta, koska lohi välitetään vieläkin pääosin tuoreena markkinoille.

Tukkukaupan, jalostuksen ja vähittäiskaupan liikevaihto on kasvanut etenkin lohikalojen käytön lisääntymisessä ja jalostusasteen noustessa. Toisaalta myös muiden kuin lohikalojen merkitys sektorin toiminnassa on kasvanut selvästi. Kaikkien toimialojen (sektoreiden) rakenteet ovat kehittyneet kilpailukykyisemmiksi, kun heikosti kannattaneet yritykset ovat lopettaneet toimintansa ja toimialat ovat keskittyneet.

Elinkeinokalataloudella on tärkeä merkitys, kun sitä tarkastellaan alueiden kehittämisen näkökulmasta. Koska elinkeinokalatalouden toiminnosta suuri osa perustuu kotimaiseen raaka-aineeseen ja kalavaroja on koko Suomen alueella, toiminnan kehittämällä vaikutetaan myönteisesti elinkeinotoiminnan monipuolistumiseen sekä työpaikkojen syntymiseen ja säilymiseen koko maassa ja erityisesti maaseutualueilla.

B) Alan keskeisiä ongelmia

Rannikko- ja sisävesikalastuksessa merkittävimpiä ongelmia ovat vaikeudet vesialueiden saamisessa ammattikalastuksen käyttöön, tuotantorakenteen hajautuneisuus ja pääasiassa luonnonolosuhteista seuraavat vaihtelut saaliissa ja siitä johtuva kalan epätasainen tarjonta. Näiden seikkojen yhteisvaikutuksesta ammattikalastajien määrä on vähentynyt. Kotimaista saalista on elintarvikemyymälöissä riittävästi vain pääkalastuskauden aikana. Myös tämän vuoksi lajien vähittäiskauppatarjontaa täydennetään tuonti- ja vesiviljelytuotteilla.

Rannikkokalastuksen suurin ongelma on kuitenkin Itämeren hyljekantojen kasvu. Hylkeet vaikeuttavat erityisesti verkkokalastusta, mutta myös vesiviljelyn harjoittamista, koska ne syövät runsaasti saalis kaloja, rikkovat pyydyksiä ja vahingoittavat kalankasvatuskasseja, minkä seurauksena karkaa myös kasvatettavia kaloja. Niillä alueilla, joilla hyljekannat ovat vahvimmat, useat kalastajat ovat joutuneet lopettamaan kalastustoiminnan hylkeiden aiheuttamien vahinkojen takia. Hylkeiden aiheuttamia saalisvahinkoja on korvattu kertaluonteisesti komission myöntämän luvan mukaisesti vuonna 2000–2001 tapahtuneiden vahinkojen osalta. Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelman

mukaisilla toimilla voidaan pyrkiä ehkäisemään ja vähentämään hylkeiden aiheuttamia vahinkoja. Kalastajille voidaan maksaa palkkioita sitoutumisesta hoitosuunnitelmien toteuttamiseen. Myös voimakkaasti vahvistuva merimetsokanta merkitsee uhkaa kalastukselle.

Elinkeinokalataloudessa erityisesti alkutuotannossa yrittäjien keski-ikä on noussut huomattavasti. Yrittäjien ikääntyminen uhkaa kalastuksen ja vesiviljelyn yritystoiminnan tulevaisuutta. Alan jatkuvuuden takaamiseksi tuleekin löytää keinoja alan toimintaedellytysten parantamiseen, mikä on edellytys uusien yrittäjien elinkeinokalatalouteen hakeutumiselle. Lisäksi tulee helpottaa konkreettisin toimin uusien yrittäjien toiminnan aloittamista.

Marraskuussa 2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2375/2001 mukaan kalanlihaa ja kalataloustuotteita ja niistä saatavia tuotteita ei saa saattaa markkinoille, jos niiden dioksiinipitoisuus ylittää raja-arvon 4 pg/g. Aikaisempien tutkimuksien mukaan Itämeren rasvaisten kalojen, kuten silakan ja lohen vanhojen yksilöiden dioksiinipitoisuus ylittää tämän raja-arvon. Suomi ja Ruotsi saivat 31.12.2006 asti voimassa olevan poikkeuksen saattaa Suomen ja Ruotsin markkinoille Itämeren alueelta peräisin olevaa kalaa, vaikka kalan dioksiinipitoisuudet ovat korkeammat kuin asetuksessa säädetyt enimmäismäärät.

Suomen saaman poikkeuksen määräaikaisuus on heikentänyt ammattikalastajien luottamusta tulevaisuuteen erityisesti silakan troolikalastuksessa ja se on saattanut vaikuttaa myös nuorten rekrytointumiseen kalastajiksi tilanteessa, jossa alalle pitäisi saada uusia ammatinharjoittajia eläkkeelle siirtyvien tilalle. Tilanne on ainakin tilapäisesti paranemassa, sillä komission nykyistä asetusta ollaan muuttamassa. Luonnoksen mukaan Suomi ja Ruotsi saavat vuoden 2011 loppuun saakka saattaa markkinoille Itämeren lohta, silakkaa, jokinahkiaista, taimenta, nieriää ja muikun mätiä, vaikka kaloista mitattu dioksiiniraja ylittyisi. Mikäli myös Viro, jonne Suomesta on perinteisesti viety silakkaa, hakee tulevaisuudessa dioksiinipoikkeusta, voi ison silakan vienti sinne jatkua.

Vesiviljelyn osalta keskeisin toimintaa rajoittava tekijä on ympäristölupaehtojesen jatkuva kiristyminen, mikä vähentää tuotantomahdollisuuksia. Toisaalta niiden lyhyehkö voimassaoloaika vaikeuttaa kannattavan elinkeinon pitkäjänteistä suunnittelua.

Vesiviljelyn kannattavuuteen ovat vaikuttaneet olennaisesti myös markkinasuhteet. Suomessa halvan norjalaisen lohen ja kirjolohen tuonti on johtanut kalankasvatuksen kannattavuuskriisiin, jota EU:n kauppapoliittiset toimet ovat kuitenkin helpottaneet. Halpatuonti on ajoittain pakottanut suomalaiset tuottajat pudottamaan kirjolohen hinnan alle tuotantokustannusten. Alhainen hintataso vaikuttaa kielteisesti myös pyydettyjen kalalajien kalastajahintaan. Kalan alhainen tuottajahinta yhdistettynä maamme yleisesti korkeaan kustannustasoon onkin keskeinen ongelma erityisesti perinteisessä alkutuotannossa.

Suomen rannikko- ja sisävedet ovat useimmiten yksityisessä omistuksessa eikä vesiviljely-yrittäjillä ja kalastajilla ole riittäviä mahdollisuuksia saada parhaiten elinkeinoihinsa soveltuvia vesiä käyttöönsä. Elinkeinot joutuvat kilpailemaan vesialueiden muiden käyttötapojen kanssa. Vain osalla yrittäjistä on omistuksessaan vesiä, eivätkä ne välttämättä ole parhaiten kasvatukseen tai kalastukseen soveltuvilla alueilla.

Edellä mainitut ongelmat vaikuttavat osaltaan jalostuksen ja kaupan raaka-aineen saantiin ja sitä kautta näiden sektoreiden toimintaedellytyksiin. Jalostuksessa ja kaupassa on lisäksi parannettava osaamisen tasoa mm. tuotantoprosessien kehittämisen, markkinalähtöisyyden sekä viennin osalla.

C) Suomen elinkeinokalatalouden SWOT -analyysi

Elinkeinokalatalouden koko alaa koskeva SWOT -analyysi on muokattu neljän sektorin (merikalastus, sisävesikalastus, vesiviljely sekä kalanjalostus/kalakauppa) SWOT -analyyseistä.

Taulukko 2: Suomen elinkeinokalatalouden SWOT -analyysi

Vahvuudet - kala on arvostettu, turvallinen ja terveellinen elintarvike - infrastruktuuri on kehittynyt ja tuotantokapasiteetti on riittävä tyydyttämään kysynnän ja mahdollistaa myös tuotannon noston - korkeatasoinen tekninen kehitys ja edistysellinen tuotekehitys takaavat mahdollisuudet säilyttää ala nyky-aikaisena ja kasvattaa kysyntää - runsaat kalavarat mahdollistavat tuotannon nostamisen nykyiseltä tasolta - kalan kulutus on vakaa ja se on pysynyt pitkään korkealla tasolla - alan toimijat hallitsevat hyvin kotimaisilla markkinoilla toimimisen - hyvä kalatautilanne erityisesti sisävesillä, mikä mahdollistaa elävän kalan ja mädin viennin koko EU:n alueelle.	Heikkoudet - heikko kannattavuus, joka johtuu alhaisesta hintatasosta ja katteista - pääomien puute, joka heikentää alan kykyä kehittää omaa toimintaansa - alan ja sektoreiden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön puute heikentää alan toimintakykyä - markkina- ja vientiosaamisen puute rajoittaa toiminnan kotimarkkinoihin - kehittämättömät tuotantoprosessit ja -teknologia vaikuttavat kielteisesti alan kustannustehokkuuteen - kotimaisen raaka-aineen kausi- ja laatuvarjeltelut heikentävät kykyä vastata kysyntään - yritystoiminnan, kustannuslaskennan ja liikkeenjohdon osaaminen on puutteellista, mikä heikentää yleisesti yritystoiminnan kehittämisedellytyksiä - vahinkoeläimet vaikeuttavat elinkeinotoimintaa aiheuttamalla saalis- ja laitevahinkoja - vesien muut käyttötarkoitukset ja ympäristötekijöihin liittyvät rajoitukset ohittavat ammattikalastuksen ja vesiviljelyn tarpeet
Mahdollisuudet - menekinedistäminen; uusien terveellisten ja turvallisten tuotteiden kehittäminen sekä kansainvälistyminen ja vienti mahdollistavat uusien markkinoiden löytämisen - markkina- ja kuluttajalähtöinen tuotanto, kysynnän ennustaminen ja laatuvaatimukset mahdollistavat kalatuotteiden markkinoiden turvaamisen ja kasvamisen - koko elinkeinon, tutkimuksen, koulutuksen ja järjestöjen välinen yhteistyö sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa tarjoaa mahdollisuuden rakenteiden kehittämiseen ja toiminnan tehostamiseen - jalostusasteen nostamisella ja kalan sivutuotteiden käytön kehittämisellä voidaan nostaa tuotannon arvoa ja parantaa työllisyyttä tuotantoketjussa - uudet vesiviljelylajit ja vajaasti hyödynnetyt kalalajit tarjoavat mahdollisuuden tuotannon monipuolistamiseen ja kehittämiseen - kotimaisen ja tuodun raaka-aineen tasapainoinen hyväksikäyttö mahdollistaa alan monipuolisen kehittämisen - teknologisten innovaatioiden hyödyntäminen tuotannossa - yrittäjä- ja liikkeenjohtotaitojen kehittäminen - kalastusmatkailun ja muiden toimintojen tarjoamien elinkeinomahdollisuuksien hyödyntäminen - hoitosuunnitelmien avulla voidaan vähentää ja ehkäistä vahinkoeläinten aiheuttamia vahinkoja	Uhkat - kansainvälisen kilpailun kiristymisen sekä jalosteiden ja kalan tuonnin takia alaa uhkaa markkina-aseman heikentyminen kotimaassa - yrittäjien keski-ikä kohoaminen uhkaa kotimaisen kalaviljelyn ja kalastuksen jatkuvuutta - kulurakenteiden kohoaminen johtaa kannattavuuden alenemiseen - pula osaavasta työvoimasta vaikeuttaa yritysten toimintojen ja tuotannon kehittämistä - elintarvikkeiden turvallisuuden ja ympäristövaatimusten tiukentuminen vaikeuttaa erityisesti elinkeinon harjoittamista - raaka-ainepula, joka voi johtua mm. epätasaisesta tarjonnasta tai kaupan rajoituksista - turkiseläinkasvatuksen suhdanteiden epävarmuus heijastuu rehukalan kysyntään (määrä, hinta ja laatu)

4. SUOMEN TAVOITTEET JA PAINOPISTEET ELINKEINOKALATALOUDESSA

Suomen elinkeinokalatalouden viimeaikainen kehitys on ollut pääosin myönteistä ja mm. alan työllistyvyys on viime vuosien aikana noussut. Myös jatkossa alan yleiset kehitysnäkymät ja mahdollisuudet kasvulle ovat melko hyvät. Tämä arvio perustuu niihin seikkoihin, että suomalaisten ammatikalastajien hyödyntämät kalakannat ovat hyvässä kunnossa, Suomessa on myös taloudellisesti hyödyntämättömiä sekä vajaasti hyödynnettyjä kalakantoja ja uudet vesiviljelylajit tarjoavat uusia mahdollisuuksia, joten tuotannon lisääminen on mahdollista.

Markkinatilannetta voidaan pitää lupaavana. Kalan kotimaisen kysynnän arvioidaan pysyvän korkealla tasolla, mikä turvaisi sekä alkutuotannon että jalostuksen ja kaupan perustoiminnot. Toisaalta kalan ja kalatuotteiden maailmanlaajuinen kysyntä ylittää yleensä tarjonnan, joten markkinatilanne on yleisestikin ottaen suotuisa. Tämän perusteella suomalaiselle kalalle ja jalosteille olisi mahdollista löytää uusia markkinoita.

Jotta nämä tuotannon ja markkinoiden mahdollisuudet saadaan käytettyä hyväksi mahdollisimman monipuolisesti, tavoitteita kohti on pyrittävä johdonmukaisesti ja päämäärätietoisesti. Tässä luvussa on esitetty Suomen elinkeinokalatalouden visio vuodeksi 2013, horisontaaliset ydinkysymykset ja strategiset tavoitteet.

Visiossa kuvataan tavoitetila, jota kohti alaa kehitettäessä pyritään. Horisontaalisten ydinkysymysten avulla hahmotetaan, mitkä ovat ne erityiskysymykset, joissa tulee onnistua, jotta kehitys kulkisi kohti vision tavoitetilaa. Strategisissa tavoitteissa on kuvattu mitä Suomen strategiset valinnat ja painopisteet merkitsevät yhteisen kalastuspolitiikan eri osa-alueilla.

Suomen elinkeinokalatalouden visio 2013

Elinkeinokalatalouden tavoitteena on kannattava ja tehokkaasti toimiva kalavaroja kestävän käytön periaatteiden mukaisesti käytävä elinkeino, joka kehittyy alueellisesti tasapainoisesti. Suomen elinkeinokalatalouden sektorit ovat merikalastus, sisävesikalastus, vesiviljely, kalanjalostus ja kala-kauppa. Suomen elinkeinokalatalouden strategia kattaa koko kalatuotteiden tuotantoketjun alkutuotannosta aina kuluttajalle asti.

Elinkeinokalatalouden visio 2013

Kalakannat ovat hyvässä kunnossa ja niitä käytetään kestävästi, tehokkaasti ja monipuolisesti.

Kalasta valmistetut elintarvikkeet ovat terveellisiä ja turvallisia ja ne tuotetaan kuluttaja- ja markkinälähtöisesti.

Yritystoiminta on nykyaikaista, monipuolista, kannattavaa ja yhteiskunnallisesti arvostettua.

Horisontaaliset ydinkysymykset

Ydinkysymyksien määrittämisellä pyritään havainnollistamaan ne kriittiset menestystekijät, joiden avulla alan vahvuudet ja mahdollisuudet voidaan käyttää hyödyksi, heikkoja osa-alueita kyetään kehittämään ja vältetään uhkakuvien toteutuminen. Ydinkysymysten onnistunut ratkaiseminen vie alaa kohti vision tavoitetilaa. Strategian toteuttamista arvioivassa osiossa on esitetty alan toimijoiden toiminnan merkitys strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Elinkeinokalatalouden horisontaaliset ydinkysymykset vuosina 2007–2013 ovat:

A) Elinkeinokalatalouden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön vahvistaminen

Kala kilpailee muiden tuoteryhmien kanssa elintarvikemarkkinoista. Jotta näillä markkinoilla voidaan olla kilpailukykyisiä ja vastata kysyntään, alan tulee kyetä tekemään yhteistyötä entistä paremmin. Samasta syystä on kehitettävä yhteistyötä myös ulkopuolisten tahojen kuten esimerkiksi kaupan ketjujen, kuluttajien ja muiden järjestöjen kanssa, jotta koko tuotantoketju pystyisi hyödyntämään kaikki käytettävissä olevat kehittämismahdollisuudet.

Alan sisäistä yhteistyötä yrittäjien, järjestöjen, hallinnon ja tutkimuksen välillä kehitetään mm. klusteri- tai verkostomallien avulla. Elinkeinokalatalouden järjestöjen välisen yhteistyön tehostaminen tarjoaa mahdollisuuden koko alan yhteiskunnallisen profiilin nostoon. Yrittäjien välisen yhteistyön lisäämisellä voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä esim. toimintoja tehostamalla. Yhteistyötä tutkimuksen kanssa tulee edistää edelleen, jotta tutkimus suuntautuisi alan kannalta tärkeisiin kysymyksiin. Alan yhteistyö on horisontaalinen ydinkysymys, jossa saavutettu myönteinen kehitys vaikuttaa myönteisesti muidenkin ydinkysymysten ratkaisuihin.

Käytännön toimenpiteet ovat ensisijaisesti järjestöjen ja yrittäjien vastuulla. Hallinto tukee yhteistyötä rahoittamalla tarvittaessa yhteistyötä lisääviä kehittämishankkeita ja luomalla edellytyksiä eri toimijoiden väliselle elinkeinon ja tutkimuksen yhteistyölle.

B) Tuotannon ja yritysosaamisen kehittäminen

Kannattava yritystoiminta on alan myönteisen kehittymisen ehdoton edellytys, joten kannattavuutta, elinkeinotoiminnan jatkuvuutta ja yritysrakennetta parantavia investointeja ja kehittämishankkeita tulee priorisoida tukia myönnettäessä. Tämä mahdollistaa sen, että elinkeinokalatalous voisi kehittyä pitkällä aikavälillä nykyistä kilpailukykyisemmäksi ja kannattavammaksi alaksi.

Koko tuotantoketjun alkutuottajasta jalostuksen ja kaupan yrittäjiin on hallittava yritystoiminnan ja liikkeenjohdon perusteet hyvin, jotta edellytykset kannattavalle liiketoiminnalle ja alan menestykselle olisivat olemassa. Kaikkien kala-alan yrittäjien tulisi tunnustaa ja tunnistaa nykyaikaisen yrittäjyyden tarpeellisuus ja sen toiminnalle asettamat vaatimukset.

Alan investointien kehittäminen ja osaamisen hankkiminen on yritysten ja järjestöjen tehtävä. Hallinto tukee näitä tavoitteita kaikin käytettävissä olevin keinoin mm. myöntämällä investointi- ja kehittämisasiaroitusta.

C) Markkina- ja kuluttajalähtöisyys

Koko tuotantoketjun markkina- ja kuluttajalähtöisyyden tulee olla alan toiminnan päämäärä. Alan tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että se kykenee tuottamaan kuluttajien kysynnän tyydyttämiseksi oikeanlaisia tuotteita. Keskeisiä tekijöitä ovat korkea laatu, elintarvikkeiden turvallisuus ja terveellisyys. Koko tuotantoketjun on kyettävä muuttumaan kysynnän mukaan. Tämän vuoksi kysynnän ja markkinoiden muutosten tunnistaminen ja ennakoiminen ovat erityisen tärkeitä asioita ja ne asettavat erityisiä vaatimuksia alan yhteistyölle.

Toisaalta tehtävänä on aktiivinen uusien tuotteiden ja markkinoiden löytäminen eli menekinedistäminen. Tällöin on olennaista, että elintarviketuotteista on helppo ja nopea valmistaa ruokaa. Markkinolähtöisyyden kehittämiseen kuuluu omana osanaan markkinoiden tuntemus, mikä korostaa vientiosaamisen parantamista.

Käytännön toimenpiteet ovat ensisijaisesti yrittäjien vastuulla. Järjestöjen koordinoiva rooli on merkittävä koko ketjun yhteistyön aikaansaamiseksi. Hallinto voi tukea markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä rahoittamalla mm. yleishyödyllisiä menekinedistämisen- ja koulutushankkeita.

D) Innovaatioiden edistäminen

Innovaatiivisuudella on tärkeä merkitys alan kehittymisen kannalta. Uutta luova elinkeino pystyy tekemään uusia aluevaltauksia ja kehittämään itsenäisesti. Mahdollisuudet kannattavan liiketoiminnan syntymiselle ovat tällöin huomattavasti suuremmat kuin silloin, jos elinkeino vain reagoisi muutoksiin toimintaympäristössä. Innovaatioiden täysimittainen hyödyntäminen edellyttää lisäksi, että innovaatiot leviävät ja otetaan käyttöön tehokkaasti.

Innovaatiot vaativat erityistä kriittisyyttä, osaamista ja rohkeutta sekä niiden tekijöiltä ja kehittäjiltä että rahoittajan taholta. Tässäkin ydinkysymyksessä alan yrittäjät ovat avainasemassa, tosin uudet ajatukset tai keksinnöt voivat tulla hyvin myös alan ulkopuolelta. Hallinnon tehtävänä on taata riittävän pitkäjänteinen taloudellinen tuki hankkeiden toteuttamiselle ja luoda yleiset edellytykset innovaatioiden kehittämiseksi yhdessä tutkimuksen ja muiden alan toimijoiden kanssa.

E) Luonnonvarojen kestävä ja monipuolinen käyttö

Ne kalakannat, joihin Suomen kalastuslaivaston pyynti kohdistuu, ovat yleisesti hyvässä kunnossa ja niiden käyttö on kestäväällä pohjalla. Tieteellisen tutkimuksen osalta tulee myös jatkossa kiinnittää huomiota, että kalastuksensääteilyä varten pystytään tuottamaan mahdollisimman käyttökelpoiset tieteelliset tiedot. Tällöin kalakantoja kyetään hyödyntämään mahdollisimman laajasti niiden uusiutumiskykyä vaarantamatta. Kalastuksessa tulisi entistä enemmän keskittyä kalastuksen optimointiin, jotta kalastus ja kalojen markkinoille saattaminen ajoitettaisiin niin, että saaliin arvo suhteessa kustannuksiin ja sitä kautta kalastuksen kannattavuus olisi mahdollisimman hyvä.

Yksi keskeisimmistä kiintiöimättömien kalalajien hyödyntämistä rajoittavista tekijöistä on se, että ammattikalastajien mahdollisuuksia kalastaa yksityisillä vesialueilla rajoitetaan rannikko- ja sisävesialueilla. Vesiviljelyssä erityisesti uudet kalalajit tarjoavat mahdollisuuden tehostaa tuotantoa ja monipuolistaa luonnonvarojen käyttöä.

Suomessa on useita kiintiöimättömiä kalalajeja, joita ei hyödynnetä taloudellisesti juuri lainkaan (esim. kuore, särki, säyne) tai vain osittain (esim. ahven, muikku, lahna). Tavoitteena on nostaa näiden lajien hyödyntämistä. Jotta lisääntyvä kalastus säilyisi kestäväällä tasolla, on varmistuttava, että näiden kalakantojen osalta tutkimustieto on käyttökelpoista päätöksenteon tueksi.

Kalakantojen hyödyntämisen tehostaminen (kalastus, keräily, jalostus, markkinointi ja infrastruktuuri) on ensisijassa alan toimijoiden tehtävä. Hallinnon tehtävänä on tukea julkisen infrastruktuurin rakentamista ja ohjata yhdessä tutkimuksen kanssa voimavaroja kalakantoja koskevaan tutkimukseen niin, että lisääntyvän kalastuksen kohteena olevien kalakantojen käyttö kyetään pitämään kestäväällä tasolla.

F) Yhteiskunnallisen vastuullisuuden edistäminen

Elinkeinokalatalouden yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden saavuttamiseksi ja sitä kautta hyvien toimintaedellytysten takaamiseksi alan toimijoiden tulee toimia vastuullisesti suhteessa yhteiskuntaan. Päävastuu yhteiskunnan yhteiskunnallisen vastuullisuuden osalta on alan yksityisillä toimijoilla. Hallinto pyrkii mahdollisuuksien mukaan tukemaan alaa sen mukautuessa yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. Hallinnolla on näissä tapauksissa selkeä rooli yhteiskunnan sääntöjen noudattamisen valvojana.

Suomen strategiset valinnat yhteisen kalastuspolitiikan osa-alueilla

Suomen elinkeinokalataloutta kehitetään yhteisen kalastuspolitiikan linjausten mukaisesti. Tästä johtuen kaikkia yhteisön resurssien hallintaa, valvontaa ja markkinoita koskevia säännöksiä on noudatettava strategian mukaisia toimenpiteitä toteutettaessa. Suomen kalastuskiintiöiden ja kalastuksen valvonnan hallinnointi on viranomaisten vastuulla. Kalastuksen valvontajärjestelmän tehostamiseksi on tehty kalastuksenvalvontastrategia. Markkinapolitiikan säännökset asettavat rajat markkinoihin puuttumiselle ja varmistavat, että jäsenvaltiot eivät rajoita vapaata kaupankäyntiä ja että niissä ei käytetä epäoikeudenmukaisia kilpailukeinoja.

Elinkeinokalatalouden edut tulee ottaa huomioon yleisten meriasioiden yhteydessä, kun käsitellään merialueiden käyttöä merikuljetuksiin, mineraalien hyödyntämiseen, kaasuputkien tai merikaapeliin sijoittamiseen, turismin tai ympäristötarkoituksiin. On tärkeää, etteivät nämä käyttötarkoitukset uhkaa kutualueita, kalakantojen uusiutumiskykyä tai kalastajien ja vesiviljelijöiden mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoaan. Toisaalta jotkin näistä toimenpiteistä kuten turismi tuovat myös uusia toimeentulomahdollisuuksia myös kalastajille. Mikäli meripolitiikan toimilla olisi myönteinen vaikutus Itämeren ympäristön ja vesien tilaan, se hyödyttäisi merkittävästi myös elinkeinokalataloutta.

A) Kalavarojen kestävä käyttö ja kalastuslaivaston sopeuttaminen kalavaroihin (TL 1)

Kalakannat, joihin Suomen kalastuslaivaston pyynti kohdistuu, ovat yleisesti hyvässä kunnossa ja niiden käyttö on kestävällä pohjalla. Ohjelmakaudella 2000–2006 toteutetun pelagisten troolareiden ja ajovertikalastusta harjoittaneiden passiivipyydyksalusten romutuksen jälkeen Suomen kalastuslaivaston suuruus on arvioiden mukaan pääosin oikeassa suhteessa käytettävissä oleviin kalavaroihin. Tällä hetkellä ei ole tarvetta laivaston sopeuttamiseen kalavaroihin esimerkiksi aluksia romuttamalla lukuun ottamatta ajovertkojen käyttökiellon takia kalastuksensa lopettamaan joutuvia aluksia. Suomen kannalta on tärkeää, että erityisesti heikon kannattavuuden (katso kannattavuudesta tarkemmin liite VII) kanssa kamppailevan rannikkokalastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan. Toimintalinja tarjoaa mahdollisuuden myös vakavan hyljeongelman haittavaikutusten vähentämiseksi tukemalla hylkeenkestävien pyydysten hankintaa ja maksaa palkkioita suojeltujen merieläinten hoitosuunnitelmien mukaisiin toimiin sitoutuville yrittäjille.

Suomen näkökulmasta tarkoituksenmukaisin tapa varmistaa kalakantojen kestävä käyttö on tieteelliseen tutkimukseen tukeutuva kalastuksensäätely. Kalakantojen tieteelliseen tutkimukseen tulee panostaa niin, että kalastuksensäätelyä varten kyetään tuottamaan jatkossakin mahdollisimman käyttökelpoiset tieteelliset tiedot päätöksenteon pohjaksi.

Jotta kalakantojen kestävä käyttö voidaan käytännössä varmistaa, tulee myös valvontajärjestelmän olla riittävän tehokas, jotta voidaan varmistua, että säätely- ja kalastusteknisiä määräyksiä noudatetaan, eikä kiintiöitä ylitetä. Suomi on viime aikoina kiinnittänyt erityistä huomiota kalastuksenvalvontajärjestelmän tehostamiseen mm. laatimalla erillisen kalastuksenvalvontastrategian. Valvontaa ja sen järjestelmiä on tarkoitettu tehostaa edelleen.

Tavoitteet

- elinkeinokalatalous hyödyntää kalakantoja kestävästi
- merialueen kalastustoiminta on taloudellisesti kannattavaa
- laivaston koko on oikeassa suhteessa käytettävissä oleviin kalavaroihin

Indikaattorit

- kalakantojen biologinen tila
- merikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, työllistävyys sekä tuotannon määrä ja arvo
- laivaston koko suhteessa hyödynnettäviin kalakantoihin (xx tarkennus)

Painopisteet

- Merialueen kalastuksenvalvontastrategian toimeenpano ja sen tehostaminen
- EKTR -rahoitusta varataan erityisesti:
 - laivaston nykyaikaistamiseen kalan laadun ja työturvallisuuden parantamiseksi,
 - haittaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisyyn, niiltä suojaaviin pyydyksiin ja hoitosuunnitelmien mukaisiin toimiin ,
 - pienimuotoisen rannikkokalastuksen toimintaedellytysten tukemiseen (alusinvestoinnit),
 - romutukseen niissä kalastusmuodoissa, joissa toiminta joudutaan lopettamaan elinkeinon harjoittaminen rajoitusten takia,
 - sosioekonomisiin toimenpiteisiin, erityisesti nuorten yrittäjien rekrytointiin ja koulutukseen

B) Vesiviljely, sisävesikalastus, kalanjalostus ja kalakauppa (TL 2)

Rahoitettavien toimenpiteiden perimmäinen tarkoitus on kannattavan ja kilpailukykyisen yritystoiminnan synnyttäminen ja sen jatkumisen tukeminen vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalakaupan sekä sisävesikalastuksen sektoreilla. Kannattavan yritystoiminnan kautta saavutetaan yhteiskunnan kannalta suurimmat myönteiset vaikutukset mm. työllisyyteen ja alueellisesti tasaiseen kehitykseen (katso tarkemmin liite VII).

Vesiviljelyn ongelmia Suomessa ovat tuotannon yksipuolisuus, toiminnan ympäristövaikutusten ja ympäristölupiin liittyvät ongelmat sekä haittaeläinten aiheuttamat vahingot. Toimintalinjan toimenpitein pyritään vesiviljelyssä erityisesti näiden ongelmien ratkaisemiseen tai helpottamiseen.

Kalanjalostuksen ja kalakaupan kannattavuuden parantamiseksi on tärkeää jatkaa myös niiden tukemista. Erityisesti tuetaan laadun, hygienian sekä kalaraaka-aineen saatavuuden parantamiseen liittyviä hankkeita.

Uusien teknologisten innovaatioiden ja ympäristöä vähemmän kuormittavien tekniikoiden käyttöönottoa tuetaan.

Tavoitteet

- Elinkeinokalatalouden yritystoiminta on kilpailukykyistä, kannattavaa, kestäväää sekä markkina- ja kuluttajalähtöistä.

Indikaattorit

- Vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalakaupan sekä sisävesikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, työllisyys sekä tuotannon arvo ja määrä

Painopisteet

- EKTR -rahoitusta varataan erityisesti:
 - yritystoiminnan kehittämiseen,
 - haittaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisyyn,
 - uusien teknologisten innovaatioiden käyttöönottoon tuotannossa,
 - sisävesi- ja talvikalastuksen kehittämiseen (tilat ja laitteet sekä alusinvestoinnit),
 - teollisuuden raaka-aineen saantia tukeviin toimiin
 - ympäristöä vähemmän kuormittavien tekniikoiden kehittämiseen ja käyttöönottoon,
 - laatu- ja hygieniainvestointeihin

C) Alan rakenteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehittäminen (TL 3)

Keskeisenä tavoitteena on vaikuttaa toimintaympäristön rakenteisiin ja mahdollisuuksiin siten, että edellytykset kilpailukykyiselle ja kannattavalle yritystoiminnalle paranisivat. Toimintaympäristön kilpailukykytekijöihin voidaan vaikuttaa olennaisesti esimerkiksi kustannustehokkailla alan yhteistyötä, kilpailukykyistä tuotantorakennetta ja -ketjua sekä julkista infrastruktuuria kehittäville hankkeilla.

Suomessa elinkeinokalatalouden yksi keskeinen ongelma on alan sisäisen ja ulkoisen yhteistyön vähäisyys. Yhteistyön kehittyminen tarjoaa mahdollisuuden synnyttää lisäarvoa monella tavalla mm. innovaatioita ja hyviä käytäntöjä levittämällä, tuotantoketjua ja toimintoja järjeistämällä. Sen tukemiseen tulee siten varata riittävästi resursseja.

Suomessa kalankulutus asukasmäärään suhteutettuna on varsin korkealla tasolla. Alan tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että se pysyy korkealla tasolla, joten laatutyöhön, kuluttajalähtöisyyteen ja kalan menekinedistämiseen tulee panostaa riittävästi voimavaroja. Jotta elinkeinokalatalous voisi kehittyä, monipuolistua ja käyttää hyväkseen Suomen vajaan hyödynnettyjä ja hyödyntämättömiä kalavaroja, tulee uusien markkinoiden ja vientimahdollisuuksien selvittämiseen varata riittävästi resursseja.

Suomen ammattikalastuksen kannattavuudessa on huomattavasti parannettavaa, joten alan toimintaa tukevan yleisen infrastruktuurin kehittäminen on erityisen tärkeää satamien osalta.

Alan nykyaikaistumisen ja kehittymisen kannalta on ensisijaisen tärkeää, että uusiin innovaatioihin, niiden kokeiluun tuotantomittakaavassa ja käyttöönottoon kohdennetaan julkisia varoja.

Infrastruktuurin rakentamiseen liittyvää yhteistyötä tehdään tarvittaessa Euroopan aluekehitysrahaston kanssa. Tällä tavoin varmistetaan, että rahastojen varat täydentävät toisiaan ja että päällekkäisyyksiä ei pääse syntymään.

Tavoitteet

- Elinkeinokalatalouden infrastruktuuri ja järjestelmät tukevat kannattavaa ja kilpailukykyistä yritystoimintaa.
- Kalatalous on yhteiskunnallisesti arvostettu elinkeino.

Indikaattorit

- Alan sektoreiden kilpailukyky

Painopisteet

- EKTR -rahoitusta varataan erityisesti seuraaviin toimenpiteisiin:
 - kalasatamien ja kalan keräilyn kehittämiseen
 - kalan kulutuksen edistämiseen ja vajaan hyödynnettyjen kalakantojen hyödyntämiseen
 - kalan laadun, terveyden, jäljitettävyyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden parantamiseen
 - markkina- ja kuluttajatutkimuksiin ja -selvityksiin
 - alan tutkijoiden ja toimijoiden kumppanuuden edistämiseen
 - verkostoitumisen edistämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen
 - teknisten ja taloudellisten innovaatioiden testaamiseen tuotantomittakaavassa

D) Kalatalousalueiden kestävä kehittäminen (TL 4)

Suomessa elinkeinokalatalous on jakautunut tasaisesti koko maan alueelle, eikä yksinomaan tai edes pääasiassa kalastuksesta riippuvaisia alueita käytännössä ole. Tämän vuoksi muodostettaville kalatalousalueille ei etukäteen aseteta alueellisia tai muita rajoitteita. Jotta kalatalousalueet ja niiden toimenpiteistä vastaavat kalatalouden toimintaryhmät (myöhemmin "toimintaryhmät") perustuisivat mahdollisimman pitkälle alueiden ja ruohonjuuritason toimijoiden yhteistyölle, ne valitaan erillisen hakumenettelyn perusteella. Hakumenettelyssä valitaan toimintaryhmiksi ne hankkeet, joissa on parhaalla tavalla esitetty toimintaryhmän strategia alueen elinkeinokalatalouden kehittämiseksi.

Toimintaryhmien käsittelemien hakemusten varsinainen tukipäätös tehdään alueen TE-keskuksessa, joka varmistaa hankkeen tukikelpoisuuden. TE-keskus voi poiketa toimintaryhmän tekemästä ratkaisusta vain erityisin perustein.

Toimintalinjan hankkeiden osalta yhteistyötä tehdään Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston kanssa. Tällä tavoin varmistetaan, että rahastojen varat täydentävät toisiaan ja että päällekkäisyyksiä ei pääse syntymään.

Tavoitteet

- Kalatalouden alueelliset toimijat tekevät yhteistyötä, joka parantaa elinkeinon toimintaedellytyksiä
- Toimintaryhmien työ käynnistyy sujuvasti ja ne toimivat tarkoituksenmukaisesti

Indikaattorit

- Muodostetut kalatalouden toimintaryhmät ja -alueet

Painopisteet

- EKTR -rahoitus kohdistuu erityisesti:
 - yleiseen kalatalouden elinkeinotoiminnan edistämiseen,
 - kalastusmatkailun kehittämiseen,
 - toiminnan monipuolistamiseen
 - paikallinen menekinedistämiseen
 - työllistymisen edistämiseen

E) Yhteisöpolitiikat ja EU-rahastot

Vuonna 2000 hyväksytyn Lissabonin strategian ytimenä on vahvistaa kilpailukykyä, pyrkiä täystyöllisyyteen ja tukea sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Talouden vakauteen halutaan yhdistää myös taloudellinen dynaamisuus ja sosiaalinen rakennemuutos. Yksi Lissabonin strategian avainosista onkin Euroopan työllisyysstrategia. Tukholman Eurooppa-neuvosto päätti täydentää taloudellista ja sosiaalista ulottuvuutta ottamalla mukaan ympäristöulottuvuuden, jolla tuetaan EU:n kestävän kehityksen strategiaa. Strategian tavoitteena on kehittää elinkeinokalataloutta kohti tasapainoista taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää yritystoimintaa. Strategian mukaisesta toimintaohjelmasta tehdään Euroopan unionin ja kansallisten säännösten edellyttämä ympäristövaikutusten arviointi, jossa on tarkemmin kuvattu elinkeinokalatalouden ja ympäristön vuorovaikutusta sekä elinkeinotoiminnan vaikutuksia ympäristöön.

Suomen elinkeinokalatalouden strategiasuunnitelmassa muut yhteisöpolitiikat huomioidaan ensisijassa Lissabonin strategian ja siihen liittyvän Suomen kansallisen toimenpideohjelman 2005–2008 valossa. Erityisesti Suomen kansallisen toimenpideohjelman 2005–2008 painopistealueista elinkeinokalatalouden strategiassa painotetaan kilpailukykyä ja tuottavuutta edistäviä toimia, kuten osaamisen ja innovaatioiden

kehittämistä, yrittäjyyden edistämistä, infrastruktuurin parantamista sekä kestäväen kehityksen edistämistä mm. ympäristöteknologiaa kehittämällä.

YKP tukee monella tavalla Suomen elinkeinokalatalouden strategisten tavoitteiden saavuttamista. Kalatalousrahaston varoilla on mahdollista tukea monipuolisesti elinkeinokalatalouden kehittämistä. Resurssipolitiikan toimien sekä kalastuksenvalvonnan ja saalis seurannan tehostamisen avulla pystytään varmistamaan kalakantojen säilyminen hyvässä kunnossa, mikä on elintärkeää koko alan tulevaisuuden kannalta. Markkinapolitiikan säädösten avulla varmistetaan markkinoiden toimivuus, mikä tärkeää mm. kalanjalostuksen ja raaka-aineen saannin kannalta.

Suomessa naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen on Suomen perustuslakiin kirjattu yhteiskunnallinen tehtävä ja siitä on säädetty erillinen tasa-arvolaki. Tasa-arvolain tavoitteena on edistää tasa-arvon toteutumista ja estää sukupuoleen perustuva välitön ja välillinen syrjintä kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla. Tasa-arvolaille on erityisesti pyritty parantamaan naisten asemaa työelämässä. Tasa-arvolaki säätelee myös kaikkea viranomaistoimintaa ja sen laatimia ohjelmia ja hankkeita. Täten myös tämän strategian laadintaa ja toimeenpanoa sen eri vaiheissa säätelee tasa-arvolain tavoitteet ja vaatimukset.

Täydentävyys ja yhteensovittaminen

Ohjelmakaudella 2007–2013 kutakin toimenpideohjelmaa rahoitetaan vain yhdestä rahastosta. Tämän ohjelman lisäksi Manner-Suomessa on kuusi muuta ohjelmaa: Maaseudun kehittämisohjelma, työllisyyttä ja kilpailukykyä koskevaa kansallista koheesiostrategiaa toteuttavat neljä alueellista Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) rahoitettavaa ohjelmaa (Itä-, Etelä-, Pohjois- ja Länsi-Suomi) sekä yksi valtakunnallinen Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) rahoitettava ohjelma, jolla on myös alueelliset osiot. Ahvenanmaan maakuntahallitus vastaa maakunnan itsehallintoaseman mukaisesti kaikkien rahastojen ohjelmien valmistelusta ja yhteensovituksesta.

Keskushallinnon tasolla maa- ja metsätalousministeriö toimii EKTR-ohjelman lisäksi Euroopan maaseuturahastosta rahoitettavan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman hallintoviranomaisena. Kansallisen koheesiostrategian ja alueellisten kilpailukyky ja työllisyys –ohjelmien (EAKR) valmistelusta vastaa sisäasiainministeriö. Työministeriö vastaa Manner-Suomen ESR-ohjelman valmistelusta. Ohjelmien yhteensovitus varmistetaan laajalla yli hallinnon rajojen tapahtuvalla yhteistyöllä kansallisella ja alueellisella tasolla jo ohjelmia valmisteltaessa.

Keskushallinnon tasolla koordinaatiosta vastaa valtioneuvoston asettama rakennerahastoneuvottelukunta, jolle asiat esittelee EAKR:n osalta sisäasiainministeriö ja ESR:n osalta työministeriö sekä maaseudun ja kalatalouden alueellisten kehittämistoimien osalta maa- ja metsätalousministeriö.

Pääosa Suomen elinkeinokalatalouden toimenpiteiden toimeenpanosta ja seurannasta toteutetaan alueellisesti TE-keskuksissa. Hankkeita koordinoidaan aluetasolla maakuntien yhteistyöryhmissä. Yhteistyötä tehdään erityisesti ympäristö-, aluekehitys-, työllisyys-, koulutus- sekä yrittäjyyden ja maaseudun kehittämistehtävistä vastaavien tahojen kanssa.

Käytännössä hyvät mahdollisuudet yhteistyölle on Euroopan sosiaalirahaston kanssa pyrittäessä edistämään nuorten rekrytoitumista alalle, parantamaan tasa-arvoa sekä kehittämään osaamista ja koulutusta. Euroopan aluekehitys- ja maaseuturahastot täydentävät kalatalousrahaston rahoitusmahdollisuuksia erityisesti matkailun ja ympäristökysymysten osalta. Myös tutkimus- ja kehitysvarat (T&K) tarjoavat täydentävän rahoitusmahdollisuuden erityisesti pyrittäessä edistämään innovaatioita ja innovatiivisia toimia, kuten esimerkiksi ideahautomotoimintaa.

Tavoitteet

- Euroopan kalatalousrahaston ja yhteisöpolitiikkojen toimenpiteet ovat sopusoinnussa ja täydentävät toisiaan

Indikaattori

- täydentävyyden ja yhteensovituksen toimivuus

Painopisteet

- kestävä kehitys ja ympäristönäkökohdat
- työllisyys ja tasa-arvo
- osaaminen ja innovaatiot
- yrittäjyys

F) Yhteisen kalastuspolitiikan hyvä hallinnointi (TL 5)

Suomen ohjelmakauden 2000-2006 kalatalouden rahoitusvälineen (KOR) hallinto- ja valvontajärjestelmä on toiminut kustannustehokkaasti. Järjestelmä on toiminut hyvin myös kalatalousohjelmien toimeenpanon, seurannan ja valvonnan osalta. Nykyiset hallinnolliset resurssit riittävät strategian menestyksekkääseen toteuttamiseen. Näistä seikoista johtuen hallinto- ja valvontajärjestelmää muutetaan mahdollisimman vähän ohjelmakautta 2007–2013 varten. Muutokset koskevat lähinnä seurantajärjestelmän, hankkeiden valintamenettelyiden ja priorisoinnin tehostamista edelleen.

Tavoitteet

- Elinkeinokalatalouden hallinto- ja valvontajärjestelmä toimii tehokkaasti ja edistää ohjelman toteutumista

Indikaattorit

- Alan kehittämiseen varatut julkiset varat ja henkilöresurssit

Painopisteet

- Hallinto-, valvonta- ja seurantajärjestelmien kehittäminen
- Hallinnollisten menettelyiden yksinkertaistaminen ja tehostaminen

5 RAHOITUS JA HALLINNOLLISET RESURSSIT

Suomen ohjelman EU-rahoituksen ja kansallisen valtion rahoitusosuuden suuruus on noin 91,8 miljoonaa euroa, josta noin 52,4 miljoonaa euroa on kansallista valtion rahoitusosuutta ja EU-rahoituksen taso on noin 39,4 miljoonaa euroa. Rahoituksen arvioidaan takaavan riittävällä tavalla elinkeinokalatalouden kehittämistarpeet ohjelmakaudella Suomessa.

Lähes kaikki Suomen elinkeinokalatalouden kehittämiseen varatut varat myönnetään tämän strategian ja toimintaohjelman mukaisesti EU-osarahoitteisiin hankkeisiin. Suomi on varannut vähäisen määrän kansallisia varoja elinkeinokalatalouden kansallisiin valtioneuvostoihin. Suurin osa näistä varoista kuuluu kalastusvakuutusjärjestelmästä aiheutuviin kustannuksiin. Kaikkien kalatalouden kehittämiseen käytettävien valtioneuvostojen osalta varmistetaan, että ne ovat EU:n kalatalousalan valtioneuvostojen suuntaviivojen mukaisia.

Suomi varaa rahoitusta kaikkiin toimintalinjoihin. Strategian ja toimintaohjelman muodostaman kokonaisuuden keskeinen tavoite on elinkeinokalatalouden kannattavan ja kilpailukykyisen yritys-toiminnan kehittäminen. EKTR -rahoituksella kyetään parhaiten tätä tavoitetta tukemaan toimintalinjojen 2 ja 3 toimilla, minkä takia niihin suunnataan pääosa varoista. Tarkemmat perustelut rahoituksen tarpeille toimintalinjoittain on esitetty edellisessä luvussa. Rahoituksen tarkka kohdentaminen toimintalinjojen välillä esitetään toimintaohjelman rahoitustaulukossa.

Ohjelman hallinto

Strategian ja toimintaohjelman toimeenpanosta vastaa nykyinen kalataloushallinto, jonka resurssit tehtävään ovat riittävät. Ohjelman hallinto-, todentamis- ja tarkastusviranomaisena toimii maa- ja metsätalousministeriö. Hanketarkastuksista vastaa maaseutuvirasto ja loppulausumasta maa- ja metsätalousministeriön sisäisen tarkastuksen yksikkö.

TE-keskusten kalatalousyksiköt vastaavat omilla alueillaan kokonaisvaltaisesti kalatalouden kehittämisestä ja kalatalouteen liittyvistä asioista. Kalatalousyksiköitä on yhteensä 11 TE-keskuksen maaseutuosastolla. Niissä on vakituisia työntekijöitä yhteensä noin 60, joista noin 35 toimii aktiivisesti kalatalouden rakennepolitiikkaan liittyvissä tehtävissä ja noin 10 päätoimisesti merialueen kalastuksenvalvonnan parissa.

Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti Ahvenanmaan maakunta vastaa ohjelmavarojen käytöstä ja tarkastuksesta alueellaan. Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa ohjelman hallinnoinnista vastaa kalataloustoimisto ja hankevalvonnasta sisäisen tarkastuksen yksikkö.

Tulevalla ohjelmakaudella riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) resurssien (noin 320 työntekijää, mukaan lukien riista- ja porotutkimus) hyödyntämistä tehostetaan erityisesti alan taloudelliseen kehitykseen liittyvässä aineiston keruussa ja analysoinnissa.

6 STRATEGIAN TOIMEENPANO, SEURANTA JA KEHITTÄMINEN

Ohjelmakaudella 2007–2013 strategiaan toimeenpano perustuu näkemykseen, jonka mukaan toimiva strategia on enemmän jatkuva ja joustava prosessi kuin jäykkä muuttumaton asiakirja. Alan kehitystä suhteessa strategian tavoitteisiin sekä indikaattoreiden kehitystä seurataan entistä tarkemmin. Strategiaa muutetaan, mikäli tavoitteiden tai toimintaympäristön osalta tapahtuu merkittäviä muutoksia. Tällä tavoin varmistetaan, että strategia heijastaa elinkeinokalatalouden todellista tilannetta ja sisältää ajantasaiset linjaukset ja painopisteet.

A) Strategian valmistelu

Strategia on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön johdolla läheisessä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa seuraavan menettelyn mukaisesti.

Strategian valmistelu ja hyväksyminen

I vaihe: Kalatalousalan sidosryhmien sekä aluehallinnon näkemysten selvittäminen, osallistuminen sektorikohtaiseen ja alueelliseen valmisteluun

II vaihe: Sektoristrategioiden yhdistäminen kalatalousalan yhteiseksi strategiaksi

- valmistelu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä

- keskustelu ja hyväksyminen strategiaohjausryhmässä

III vaihe: Lausuntokierros viranomaiset ja sidosryhmät

- kuullaan kaikkia asiaankuuluvia tahoja (viranomaiset, tutkimuslaitokset ja järjestöt)

IV vaihe: Keskustelut komission kanssa

V vaihe: Strategian lopullinen muotoilu ja hyväksyminen

- valmistelu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä

- keskustelu ja hyväksyminen ministeriössä ja valtioneuvostossa

Maa- ja metsätalousministeriö ja Ahvenanmaan maakunta toimivat tiiviissä yhteistyössä koko strategiatyön ajan.

Strategiaohjausryhmän, sektorityöryhmien ja aluetyöryhmän tehtävät

Strategiaohjausryhmän tehtävänä on arvioida sektorityöryhmien ja aluehallinnon työryhmien työn ja maa- ja metsätalousministeriön virkatyön tuloksena syntyvää elinkeinokalatalouden strategiaa ennen kuin se lähetetään kommentoitavaksi asiaankuuluville tahoille. Strategiaohjausryhmässä ovat edustettuina ministeriö ja elinkeinokalatalouden järjestöt.

Sektorityöryhmät

Merikalastuksen, sisävesikalastuksen, vesiviljelyn sekä kalanjalostuksen ja kalakaupan sektorityöryhmien tehtävänä on tuottaa sektorin analyysi sen kehittämistarpeista (visio, SWOT -analyysi, ja ydinkysymykset). Ministeriön edustajan johtamissa sektorityöryhmissä edustettuina ovat alan järjestöjen ja erityisesti yrittäjien edustajat.

Kalatalouden aluehallinnon työryhmä

Alueellisten TE-keskusten kalatalousyksiköiden edustajista koostuvan työryhmän tehtävänä on tuoda alueiden kehittämisen näkökulma strategian ja toimintaohjelman valmisteluun.

B) Suunniteltu seuranta vuosina 2007–2013

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa strategian tavoitteiden saavuttamista ja valittujen indikaattoreiden kehitystä. Jokaisen sektorin kehitystä ja kehittämistarpeita seurataan tarkemmin sektorikohtaisissa kehittämistyöryhmissä, joissa edustettuina ovat yrittäjät, järjestöt, hallinto ja tutkimus.

C) Strategiakeskustelu

Suomi toimittaa komissiolle kirjallisen kertomuksen strategian toimeenpanosta ja sen toteutumisesta vuoden 2011 aikana. Kertomuksen perusteella käydään viimeistään 31.12..2011 Suomen ja komission väliset keskustelut strategian täytäntöönpanon sisällöstä ja edistymisestä.

D) Strategian muuttaminen

Mikäli seurannan yhteydessä ilmenee tarvetta strategian muuttamiselle maa- ja metsätalousministeriö valmistelee muutosehdotuksen, joka lähetetään lausunnoille kaikille relevanteille järjestöille tutkimuslaitoksille ja viranomaisille. Strategian muutos hyväksytään valtioneuvostossa tai valtioneuvoston valtuutuksella maa- ja metsätalousministeriössä komission kanssa käydyn keskustelun jälkeen.

7. STRATEGISK PLAN FÖR FISKERINÄRINGEN PÅ ÅLAND

Landskapet Åland och dess fiskerinäring omfattas och styrs av EU:s gemensamma fiskeripolitik på samma sätt som övriga delar av Finland. Åland har dock en autonom status (Självstyrelselag för Åland ÅFS 1991:71). Den åländska självstyrelsen innebär att Åland har egen behörighet inom de flesta samhällssektorerna, inklusive fiskeri- och miljösektorerna.

I avseende på EU-medlemskapet handhas de formella åländska kontakterna till EU-kommissionen oftast av eller via riksstyrelserna, medan planeringen och genomförandet av fiskeripolitiken genom lagstiftning, administration samt uppföljning och kontroll sköts självständigt av landskapsmyndigheterna. Riksstyrelserna har inte behörighet att fatta nationella beslut rörande fiskerinäringen inom landskapet Åland. Ålands behörighet inom fiskerisektorn gäller vattenområdet innanför 12 nm från baslinjen. Beträffande EU-frågor som berör landskapet skall riksstyrelserna höra landskapet och beakta dessa synpunkter innan beslut fattas. Förvaltningen av gemensamma fiskresurser, reglerade genom bestämmelser på EU-nivå, och andra gemensamma fiskerifrågor sköts i samråd mellan riks- och landskapsmyndigheterna. Beslut om den nationella medfinansieringen av stöd till fiskerinäringen fattas av Ålands landskapsregeringen inom ramen för den årliga landskapsbudgeten.

Mot bakgrund av detta har Ålands landskapsregeringen utarbetat en egen strategisk plan för perioden 2007-2013, vilken inkluderas som en del av den nationella fiskeristrategin för Finland. Den åländska strategin har i hög grad samordnats med den strategiska planerna för övriga delar av landet och utgör ramarna för den åländska fiskeripolitiken och styrningen av offentliga medel till olika åtgärder för att uppnå de strategiska målen för näringen.

Mera allmänna övergripande aspekter som finns angivna i övriga delar av den finländska nationella strategin innefattar även Åland, om inte annat specifikt anges i detta avsnitt. Bilaga I-VII innefattande statistiska uppgifter om näringen inkluderar även Åland.

7.1 Allmän beskrivning av Åland och fiskerinäringen inom landskapet

Åland är ett självstyrt örike beläget mellan det finska och svenska fastlandet och består av ca 6.400 öar större än 3.000 m². Av landskapets totala yta på ca 6.800 km² består ca 80 % av vatten. Åland har en befolkning på ca 26.500 invånare fördelade på 16 kommuner. Det åländska samhället och näringslivet som helhet domineras av tjänste- och servicenäringarna. Transportsektorn och finansiella tjänster genererar omkring 3/4 av det privata näringslivets förädlingsvärde och ca hälften av Ålands BNP. Sjöfartssektorn står ensam för ca 40 % av Ålands totala BNP. Den åländska ekonomin är i hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen i grannregionerna. Det rådande konjunkturläget är något svagare på Åland än i grannregionerna med en lägre BNP-tillväxt.

Fiskerinäringens samhällsekonomiska betydelse

Fiskerinäringen på Åland bidrar med en totalt sett ringa andel av landskapets BNP (ca 1 %, ca 1,3 % inklusive de indirekta effekterna), men är trots detta relativt sett en viktigare del av samhällsekonomin än för hela landet. Näringens betydelse är avsevärt större i glesbygds- och skärgårdsregionerna, där det ofta är svårt att hitta alternativa eller ersättande utkomstmöjligheter. Den åländska fiskerinäringen sysselsättande effekt har under perioden 1970-2000 minskat från ca 2,6 till ca 0,8 %. Fiskerinäringen sysselsätter direkt ca 400 personer och den indirekta effekten bedöms vara av samma storleksordning. Den totala årsomsättningen inom fiskerinäringen uppgår till 40-50 miljoner euro, varav fiskets andel är mindre än 5 % medan vattenbruket står för 50 % eller mera medan resten kommer från handel och förädling (35-40 %). Lönsamheten, angivet som driftsbidrags- och rörelseresultatprocent, var nöjaktig eller god. Näringens struktur är trots en viss centralisering fortfarande splittrad och verksamheten småskalig.

I skärgårdskommunerna står fiskerinäringen för ca 30 % av näringslivets totala omsättning och ca 20 % av förskottsinnehållningarna och källskatterna, varav fiskodlingen utgjorde den överlägset dominerande branschen. Ser man på den regionala fördelningen inom fiskerinäringen stod skärgården för ca 82 % av omsättningen och 71 % av lönekostnaderna. Inom yrkesfisket var ca 50 % av sysselsättningen lokaliserad till skärgårdskommunerna. Även för fiskodlingens del kommer merparten av 67 % av förskottsinnehållningen, och källskatterna, omsättningen och lönekostnaderna från företag i skärgården. och hela 85 % av omsättningen och ca ¾ av lönekostnaderna. I några av de åländska skärgårdskommunerna står fiskerinäringen för en betydligt större andel (30-40 %) av sysselsättningen och skatteintäkterna.

Ett urval av nyckeltal för näringen presenteras i bilaga VIII.

Yrkes- och binäringsfiske

Den åländska fiskeflottan består av 243 registrerade fiskefartyg (1.165 GT, 12.161 kW), varav 236 inom småskaligt kustfiske, 2 pelagiska trålare, 1 bottentrålare och 4 inom segmentet för passiva redskap. Ett skriftligt avtal har uppgjorts mellan riksmyndigheterna och landskapsregeringen rörande fördelningen av hela landets fiskefartygskapacitet. Antalet registrerade yrkes- och binäringsfiskare uppgår till 207 personer, vilket är en minskning med 56 % jämfört med år 1993.

Det åländska fisket bedrivs huvudsakligen inom det egna territorialvattnet inom 12 sjömilgränsen i form av småskaligt kust- och skärgårdsfiske av icke kvoterade sötvattensarter. Bestånden av dessa arter bedöms i regel som gott och kontinuerlig uppföljning görs inom ramen för landskapsförvaltningens tillgängliga resurser för att trygga att fisket bedrivs på ett hållbart sätt. I liten utsträckning förekommer det även fiske av torsk, strömming och vassbuk utanför åländskt vatten. Laxfiske med drivgarn bedrivs fortfarande i viss utsträckning inom ramen för kommissionens beslut om en gradvis utfasning av drivgarnsfisket och ett totalförbud från 1.1.2008. Detta fiske bedrivs huvudsakligen inom åländskt vattenområde.

Den åländska fisken landas i huvudsak vid egna privata hamnar/bryggor även om det finns ett relativt välutbyggt nätverk av gemensamma landningsplatser och mottagningsstationer i kommunerna. Torskfångsterna landas i sin helhet i Sverige och Danmark.

År 2005 uppgick totalfångsten till ca 2.28340 ton med ett förstahandsvärde på ca 21,3 miljoner euro. Detta inkluderar förutom fisk som landas och säljs på Åland även fisk som landas utanför landskapet (ca 82 % av totalfångsten och ca 20 % av värdet) samt såväl konsumtions- som industri-fisk. Under de senaste 25 åren har såväl fångstvolym som värde mera än halverats. Utvecklingen av fisket framgår av bilaga IX.

Fiskförädling och -handel

Inom landskapet finns det ett medelstort och fem små företag som bedriver partihandel med och i viss mån förädling av fisk. Därtill finns det tre företag som köper och säljer fisk oförädlad samt ett tiotal yrkesfiskare som bedriver egen småskalig förädling för försäljning på den lokala åländska marknaden samt vid olika större marknadsarrangemang i Finland.

En stor del av den åländska fisken säljs som rund eller rensad främst till övriga delar av Finland. Uppgifter om mängden fisk som säljs för konsumtion inom Åland saknas, men utgående från medeltalet för hela landet på ca 30 kg fisk/person (rund) är det högst ca 800 ton. Importen av fisk till Åland uppgår till ca 6.000 ton – varav merparten är odlad fisk som säljs vidare ut från Åland.

Fiskhandels- och förädlingsverksamheten är i huvudsak inriktad på den finländska marknaden men även export av främst förädlade produkter förekommer i mindre omfattning, till Sverige, Ryssland/Baltikum och i mindre grad Europa. Situationen inom denna sektor har varit relativt stabil och

med god lönsamhet. Den odlade fisken i hög grad utgör ryggraden för handel- och förädlingssektorn. Detaljerade uppgifter om partihandeln med och förädlingen av fisk inom landskapet är bristfällig bl.a. i avseende på importerad råvara, förädlingsgrad och –värde.

Branschen sysselsätter ca 45 personer på hel- eller deltid och årsomsättningen uppgår till ca 15 miljoner euro.

Åland ingår i den statistik som presenteras för övriga delar av landet.

Vattenbruk

Odling av fisk för konsumtion har sedan början av 1990-talet dominerat den åländska fiskerinäringen i avseende på fiskens förstahandsvärde och sysselsättningseffekter. Inom landskapet produceras för tillfället ca 40 % av hela Finlands produktion av odlad matfisk. Merparten av den odlade fisken säljs färsk rensad främst på den finländska marknaden, medan ca 10-20 % förädlas lokalt inom landskapet. Den totala produktionsvolymen har de senaste tio åren varit relativt stabil på 4-5 miljoner kilo. Förstahandsvärdet av produktionen har legat på 15-20 miljoner euro. En centralisering pågår inom branschen som medfört att antalet aktiva företag har minskat då mindre familjeföretag har avvecklats, sålts eller arrenderat ut sina verksamhetstillstånd. År 2004 fanns det totalt 12 aktiva företag med 33 odlingsenheter, vilket kan jämföras med över 20 företag och ca 45 enheter under slutet av 1990-talet. Direkt sysselsätter näringen ca 70 personer. Utvecklingen inom branschen framgår av bilaga X.

Utvecklingen av branschen har begränsats av villkoren i och utformningen av de miljötillstånd som krävs för verksamheten, vilket i praktiken medfört att ingen expansion har kunnat ske. Landskapsregeringens miljöhandlingsprogram för perioden 2005-2008 innebär ytterligare hårda krav i avseende på minskad miljöbelastning, vilket framöver kommer att förutsätta en betydande omstrukturering av näringen till mera miljövänlig odlingsteknik och nya odlingsarter med högre värde och bättre lönsamhet. Förverkligandet av programmet i praktiken medför innebär en betydande viss osäkerhetsfaktor och svårigheter att göra en långsiktig konkret och mera detaljerad framtidsplanering.

Kommersiellt sportfiske och fisketurism

Inom den åländska turistsektorn har man under en längre tid gjort betydande satsningar på sportfiske och fisketurism som en säsongsförlängande aktivitet med avsevärd utvecklings- och expansionspotential. Satsningar har även gjorts för att introducera fisketurism som en understödande bisyssla för yrkesfiskarna. För att befrämja fisketurismen upprätthåller landskapet med offentliga medel en fiskodlingsanstalt för produktion av fiskyngel för utplantering. Fisketurismen är en sektor som traditionellt inte har inkluderats i den kommersiella fiskerinäringen trots att det finns företagare och företag som i varierande utsträckning får sin utkomst från denna verksamhet och detta sätt att nyttja den naturliga resurs som våra fiskbestånden utgör. Antalet stugövernattningar med sportfiske som främsta syfte med resan bedöms uppgå till ca 19.000-25.000, vilket är över 10 % av totalantalet övernattningar. Under vår och höst uppgår deras andel dock till nästan 50 %, vilket innebär att verksamheten har betydande säsongsförlängande effekt. Medelvärde för den fisketuristiska omsättningen under ett år beräknas vara av storleksordningen 130-170 euro/gäst – vilket dock inte inkluderar de summor som spenderas ombord på färjorna till/från Åland.

7.2. Den framtida utvecklingen inom fiskerinäringen på Åland – problemanalys

Allmänna utvecklingstrender

I ett bredare perspektiv styrs utvecklingen av fiskerinäringen i allt högre grad av marknadskrafterna, inkluderande en allmän internationalisering/globalisering och, förändringar av konsumtionsvanorna, men även av övergripande styrning på EU-nivå. m.m. Urbaniseringen har medfört att husbehovsfisket minskat, även om det tack vare närheten till fiskevatten fortfarande är av stor betydelse.

Konsumenterna kräver även allt längre förädlade produkter av hög kvalitet. Fisk och fiskprodukter värdesätts även högre i storkök och restauranger som lätt och hälsosam mat. Samtidigt har det uppstått en ny nisch där fisk och fiske är en fritidssysselsättning och en upplevelse.

Detta ställer nya krav på fiskerinäringen som helhet för att man skall kunna bibehålla marknadsandelar och lönsamhet. Kraven på hög kvalitet, jämna leveranser och brett utbud är svåra att leva upp till och förutsätter ofta större enheter och/eller utökat samarbete, specialisering mot nischprodukter etc. Kraven från samhällets sida ökar även i form av hållbar utveckling, etiska och moraliska aspekter, hygien och hälsoaspekter, miljöhänsyn, konkurrens mellan olika intressegrupper m.m. vilket har medfört mera och delvis strängare regler och bestämmelser. Naringens småskalighet bör ses som en fördel där man utnyttjar möjligheten till regionalt anpassade lösningar, inkluderande även lagstiftning, regelverk och annat myndighetsutövande samt bättre utvecklat samarbete mellan och inom de olika sektorerna. Totalt sett förutsätter de ökade kraven från samhällets sida och marknaderna större och bredare kunskap hos företagen och de enskilda näringsidkarna samt ett långsiktigt företagsmässigt tänkande.

Gemensamma problemområden inom näringen

Fiskerinäringen som helhet påverkas av bl.a. följande faktorer och aspekter, vilka kan ses som gemensamma problem och/eller hotbilder (befintliga eller potentiella), vilka i mån av möjlighet bör beaktas i planeringen av framtida strategier och åtgärder (ej i prioritetsordning):

- klimatutvecklingen,
- utsläpp av närsalter (övergödning),
- förekomsten av miljögifter och andra främmande ämnen,
- fisket och de biologiska resurserna (hållbart nyttjande),
- exploatering och påverkan på vattenmiljön (intressekonflikter),
- fiske- och fiskevattenvård,
- marina däggdjur och fåglar,
- klimatutvecklingen,

Även om de naturliga förutsättningarna för den åländska fiskerinäringen är goda med närhet till råvaror och större marknadsområden finns det problem bl.a. rörande det allmänna höga kostnadsläget inom Åland, logistik, småskalighet, ojämn och tidvis bristande fisk-/råvarutillgång och en liten egen närmaknad inom landskapet. Yttre faktorer såsom vattenmiljöns tillstånd och skador orsakade av rovdjur påverkar näringen negativt. Inställningen till fiskerinäringen, bland allmänheten såväl som politiskt är i regel positiv men näringen har en relativt låg status vilket medför svag nyrekrytering av företagare samt brist på yrkeskunnig personal.

Karakteristiskt för fiskerinäringen som helhet är små marginaler, vilket tros att lönsamheten oftast är god eller åtminstone acceptabel innebär att näringen är sårbar för oförutsedda händelser, driftsstörningar m.m. och att resurserna är små/begränsade för större investeringar samt utvecklingsarbete och -åtgärder. Andra gemensamma drag är delvis bristande organisering samt samarbete inom och mellan de olika sektorerna. Även faktaunderlaget om näringen, dess struktur och flödet av fisk från producent till konsument samt näringens samhällsekonomiska betydelse är delvis bristfällig vilket påverkar möjligheterna till långsiktig planering samt uppföljningen av olika åtgärder och deras inverkan.

Sektorspecifika problemområden inom fiskerinäringen

För yrkesfiskets del bedöms det snabbt och kraftigt växande beståndet av gråsäl allmänt vara det största enskilda hotet mot näringens framtid. En mycket stor del av Österjös sälbestånd finns vissa tider inom åländskt vattenområde och förorsakar omfattande fångst- och redskapsskador inom fisket. Även det växande beståndet av storskarv bedöms på sikt utgöra ett hot. Såväl säl som skarv samt vissa andra marina fågelarter påverkar även fiskbeståndet direkt och indirekt genom att konkurrera om fiskresurserna.

Övriga problemområden inom kustfisket är verksamhetens småskalighet, geografiska splittring och stora mellanårs- och årstidsvariationer för fångsten. Ställvis är även tillgången till fiskeområden/vatten en begränsande faktor, där ett framtida utvecklat samarbetet med vattenägarna är av central betydelse.

Trots att efterfrågan på fisk ofta är större än utbudet har prisutvecklingen för producenten varit otillfredsställande beaktande kostnadsökningen. Därmed är lönsamheten/marginalen otillräcklig, varför fisket allt mera tenderar att bli en kompletterande binäring. Det har även medfört svårigheter för nyrekrytering av unga fiskare och åldersstrukturen inom fiskarkåren är därmed oroväckande. Samarbetet inom näringen är outvecklat och i viss mån även fiskarkårens kunskap/förmåga till företagsmässigt tänkande och långsiktig planering. Med tanke på regleringen och styrningen av fisket på EU-nivå upplevs det även finnas otillräckligt med utrymme och flexibilitet för att beakta nationella och regionala särdrag och -behov inom näringen.

Det åländska vattenbruket har ur ett marknadsmässigt perspektiv i regel varit lönsamt och internationellt konkurrenskraftigt på den globala öppna marknaden. Konkurrensen från importfisk har tidvis dock varit hård och medfört ansträngd lönsamhet. Genom beslut på EU-nivå om minimipris för lax och dumpningstull för regnbågslax rörande import av odlad fisk som importeras från främst Norge har man dock eftersträvat att trygga konkurrens på lika villkor, vilket under de senaste åren har haft en positiv inverkan. Neringen har hittills även haft en ensidig produktion, vilket gjort den sårbar för marknads- och prisfluktuationer. Merparten av produktionen säljs icke förädlad.

Vattenbruksverksamhet kräver miljötillstånd. Vid tillståndsprövningen har det varit praxis att tillstånden är tidsbegränsade till endast fem år, vilket ur ett företagsmässigt perspektiv bedöms vara för kort för en långsiktig planering. För att begränsa och minska verksamhetens miljöbelastning och -påverkan har tillståndsvillkoren vid beviljandet av förnyade tillstånd i regel även skärpts, vilket delvis medfört minskade produktionsvolymerna och i vissa fall avveckling av odlingsenheter. Den nuvarande miljölagstiftningen och tillämpningen av denna upplevs av näringen som otydligt och oförutsägbart, vilket skapat osäkerhet och medfört att utvecklingen har stagnerat och att företagen inte ansett sig ha möjligheterna att göra till långsiktiga investeringar. har begränsats.

En fortsatt utveckling mot en miljömässigt hållbar fiskodling utgående från politiskt fastställda mål och riktlinjer, bl.a. i landskapsregeringens miljöhandlingsprogram 2006-2008, förutsätter en omfattande omstrukturering av näringen mot bl.a. ny teknik och nya odlingsarter, vilket är en tidskrävande process som kommer att kräva nytänkande och omfattande resurser från såväl näringens sida som i form av offentliga investerings- och utvecklingsstöd. Om näringen inte kan utvecklas så att miljömålen uppfylls har det betydande negativa konsekvenser för branschen och de regioner som idag i hög grad är beroende av fiskodlingen. Det finns dock fortfarande brister i bedömnings- och kunskapsunderlaget för kopplingen mellan de lokala/regionala synliga negativa miljöeffekterna och enskilda mänskliga verksamheter.

Ovan nämnda problem för fisket och vattenbruket medför problem för handeln och förädlingsindustrin att trygga tillgången på inhemsk närproducerad råvara för sin verksamhet med tillräckliga volymer året runt. Tillgången bör vara jämn och mångsidig. Infrastruktur, logistik och i viss mån avloppsvatten- och avfallshantering är centrala delområden för sektorn. Sektorn är oorganiserad och uppgifterna bristfälliga rörande fiskflödet inom landskapet, fördelningen mellan lokal och importerad råvara, förädlingsgrad och -värde, marknadskanaler m.m

Fisketurismen har hittills inte omfattas av den traditionella fiskeriförvaltningen och möjligheterna till investerings- och utvecklingsstöd har varit starkt begränsade jämfört med övriga sektorer av fiskerinäringen och sektorn omfattas inte heller till fullo av de stödformer som gäller för turistsektorn. Fisketurismen bedöms ha en betydande utvecklingspotential som en kompletterande utkomstkälla och Åland har lyckats skapa sig ett gott internationellt rykte inom sportfiskekretsar. Företag och företagare som får en del av sin utkomst från sportfiske och fisketurism bör enligt landskapsregering-

ens bedömning jämföras med övriga sektorer inom den kommersiella fiskerinäringen i avseende på stödberättigande för investeringar och utvecklingsåtgärder. Ett problem för utvecklingen av verksamheten är tillgången till vattenområden för försäljning av fiskekort, vilket i hög grad är en attitydfråga och brist på samarbete mellan fiskelag och andra vattenägare. Sektorn har delvis samma hotbilder som gäller för det yrkesmässiga fisket i form av miljöförändringar, ohållbart nyttjande och allmänt utökad exploatering av kust- och skärgårdsregionerna men inga egentliga sektorspecifika större eller allvarligare hotbilder.

SWOT-analys för fiskerinäringen:

<u>Styrkor</u> - fisk är ett uppskattat tryggt och hälsosamt livsmedel, - efterfrågan på fisk är god och stabil, - närhet till råvara och stora närmarknader (Finland, Sverige), - goda naturliga verksamhetsförhållanden, - fiskbestånden i gott skick, delvis underutnyttjade, - relativt välutvecklad infrastruktur, - stark vattenbrukssektor, - gott internationellt rykte som sportfiskemål,	Svagheter - små vinstmarginaler, - liten egen närmarknad (Åland), - låg förädlingsgrad, - småskalighet och geografisk splittning, - otillräckliga resurser, bristande företagstänkande, - kortsiktig miljölagstiftning och – praxis för fiskodling - svag nyrekrytering av företagare, - utvecklat samarbete/dialog internt inom sektorerna & externt (mellan sektorer, näring-förvaltning), - stora rovdjursskador, - intressekonflikter mellan olika nyttjandegrupper, - outnyttjade vattenområden - låg status som yrke, svårt att hitta personal, - hög allmän kostnadsnivå
Möjligheter - diversifiering, - utvecklad marknadsföring och produktutveckling mot special-/nischprodukter, - förbättrat samarbete mellan och inom sektorerna, - ökad tillgång till fiskevatten, - kompetensutveckling, företagsplanering & -tänkande, - innovationer och nytänkande, ny teknik och nya metoder - ökad förädlingsgrad,	Hot - ökad internationell konkurrens från lågkostnadsländer, - fortsatt föråldring av branschen hotar kontinuiteten, - negativ kostnadsutveckling, - överdimensionera strängare hygienkrav - och miljökrav, - fortsatt växande skador förorsakade av fredade rovdjursarter, - försämring av vattenmiljön och fiskbestånden, - ökad central reglering/styrning på EU-nivå som inte beaktar regionala särdrag

7.3. Allmänna mål, riktlinjer och prioriteringar

Miljöpolitik

Det övergripande målet för den åländska miljöpolitiken är att all mänsklig verksamhet bedrivs på ett hållbart sätt, sålunda att man till kommande generationer kan överlämna en miljö som är möjligast lite påverkad och med bibehållen biologisk diversitet och där de förnyelsebara resurserna inte är utarmade.

Internationella forskare har utarbetat fyra systemvillkor för hållbar utveckling vilka är baserade på icke förhandlingsbara naturlagar. I det hållbara samhället utsätts naturen inte för systematisk:

- koncentrationsökning av ämnen i berggrunden,
- koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion,
- undanträngning med fysiska metoder

och i samhället

- hindras inte människor systematiskt att tillgodose sina behov.

Dessa villkor beaktas i den åländska fiskeristrategin på strategi-, program och åtgärdsnivå.

Landskapsregeringen har antagit ett miljöhandlingsprogram för perioden 2005-2008, vilket även inkluderar långsiktiga mål till år 2015. Miljöhandlingsprogrammet är heltäckande sålunda, att det inkluderar all mänsklig verksamhet och därav föranledd miljöpåverkan samt mätbara mål och konkreta åtgärder för att minimera påverkan med tyngdpunkt på vattenmiljön. Programmet berör även behovet av internationellt samarbete för att åtgärda gränsöverskridande problem. För fiskerisektorn berör miljöhandlingsprogrammet främst vattenbruket, men även övriga utsläpp, avfallshantering, allmän vattenvård, tillsyn, uppföljning och kontroll. Implementeringen av handlingsprogrammet har påbörjats, innefattande bl.a. ändringar av lagstiftningen för att uppnå de fastställda miljömålen. Utvecklandet av en miljömässigt hållbar fiskodlingssektor är högt prioriterad.

Vattenmiljöns tillstånd och utveckling påverkar även verksamhetsförutsättningarna för fiskerinäringen. En ren och möjligast lite påverkad miljö är en grundförutsättning för en framtida livskraftig fiskerinäring inom landskapet. Det är av avgörande betydelse för fiskerinäringen att vattenmiljön lokalt såväl som i ett Östersjöperspektiv förbättras och nuvarande problem gällande bl.a. övergödning samt förekomsten av miljögifter och främmande ämnen kan åtgärdas och verksamheten bedrivs från en långsiktigt ekosystembaserad planering. Landskapsregeringen eftersträvar att förbättra det nuvarande kunskaps- och bedömningsunderlaget genom olika forskningsprojekt delvis i egen regi men huvudsakligen i samarbete med närregionerna och övriga Östersjöländer samt en aktivt regional/lokal fiske- och fiskevattenvård. De olika delområdena av fiskerinäringen innebär ett nyttjande av vår vattenmiljö och dess fiskbestånd, vilket bör planeras på ett långsiktigt sätt för att trygga en hållbar utveckling.

Regional- och näringspolitik

Den åländska regionalpolitiken utgår från att hela Åland skall leva och fokuserar i hög grad på att befrämja och stöda samhälls- och näringslivsutvecklingen i glesbygds- och skärgårdsregionerna för att förhindra utflyttning, trygga sysselsättningen och bosättning året runt samt med övriga delar av Åland likvärdiga möjligheter till samhällsservice.

Fiskerinäringen utgör en traditionell och socialt anpassad del av samhället i skärgården med dess goda naturliga förutsättningar för fiskeriverksamhet. Det är även en naturlig del av det för dessa regioner karakteristiska mångsyssleriet där flera olika verksamheter bidrar till befolkningens utkomstmöjligheter. Landskapsregeringen eftersträvar att trygga och befrämja de allmänna förutsättningarna för att bibehålla en livskraftig fiskerinäring i hela landskapet. Vid behov och om de tillgängliga resurserna är otillräckliga prioriteras skärgårdsregionen.

Fiskerinäringen bör ses som en integrerad del av landskapets näringsliv och en väsentlig del av produktion av såväl baslivsmedel som special-/nischprodukter med ett högre värde för såväl egen konsumtion inom landskapet som export. Näringen bör utvecklas genom att skapa mervärde för fångst och produkter samt bredda nyttjandet genom att utveckla och öka betydelsen av fisketurismen. Fiskerinäringen innebär nyttjande av en resurs, där man bör utgå från dels hållbarhetsaspekter och dels från en optimal och rättvis fördelning av denna resurs. Verksamheten skall vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar samt återspegla marknaderna och konsumenternas behov, krav och förväntningar. De livsmedel som produceras skall uppfylla kraven på spårbarhet, hög kvalitet i ett brett perspektiv innefattande hållbarhet, etiska aspekter, hygien, livsmedelskvalitet, trygghet, näringsinnehåll m.m.

Målsättningen är att så långt som möjligt höja förädlingsgraden för såväl vild som odlad fisk samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) för att skapa mervärde. Landskapets naturliga resurser i form av fiskbestånd och en ren vattenmiljö skall även ses i ett bredare perspektiv med betydande värde för rekreation, livskvalitet och upplevelseturism inom vilka sektorer det kan skapas ny sysselsättning, säsongförlängande aktiviteter, mervärde och ett mångsidigare nyttjande av resurserna.

Fiskerinäringen påverkas i hög grad av olika omvärldsfaktorer som företagen, näringsidkarna och åländska myndigheter i ingen eller ringa grad kan påverka och vilka har stor betydelse för verksamhetsförutsättningarna, lönsamhet och konkurrensförmåga. Det gäller bl.a. vattenmiljön inklusive klimatutvecklingen, den globala marknadsutvecklingen, övergripande EU-regler m.m. Fiskeripolitiken baseras på EU:s gemensamma fiskeripolitik, där man dock bör sträva efter att i högre grad skapa flexibilitet så att de regionala påverkningsmöjligheterna förbättras, lokala särdrag kan beaktas och beslutsfattande decentraliseras så långt som möjligt från EU-nivå till nationell och regional nivå.

7.4. Mål och prioriteringsområden för den åländska fiskerinäringen

Framtidsvision för den åländska fiskerinäringen

Utvecklingen inom den åländska fiskerinäringen har under senare tid i huvudsak varit negativ och dess betydelse för det åländska samhället, ekonomin och sysselsättningen har minskat. De allmänna förutsättningarna för näringen framdeles bedöms dock vara relativt goda i avseende på tillgången på fisk samt den växande efterfrågan och uppskattningen av inhemsk fisk som hälsosamt rent livsmedel samt fisk/fiske som rekreation och upplevelser.

Det primära övergripande målet bör i första hand vara att stoppa den negativa utveckling, trygga näringens nuvarande omfattning och på längre sikt svänga utvecklingen så att fiskerinäringens betydelse, värde och sysselsättande effekt på Åland kan öka. Fisketurismen bör uppnå en etablerad och accepterad ställning som en del av den kommersiella fiskerinäringen för att göra nyttjandet av resurserna mångsidigare och skapa mervärde.

Målsättningen för den åländska fiskerinäringen till år 2013 kan sammanfattas till följande vision:

- fiskerinäringen är en lönsam och effektivt fungerande näring som bedrivs inom hela landskapet enligt principen om hållbart nyttjande av resurserna,
- fiskbestånden är i gott skick och nyttjas på ett hållbart, mångsidigt och effektivt sätt,
- på Åland fångad och odlad fisk förädlas lokalt inom landskapet till hälsosamma och trygga livsmedel av hög kvalitet utgående från marknadens krav, behov och förväntningar,
- näringen bedrivs på ett företagsmässigt och miljömässigt långsiktigt, lönsamt och ansvarsfullt sätt som en allmänt uppskattad och accepterad del av det åländska näringslivet

Strategiska mål och riktlinjer

Landskapsregeringen kommer under perioden 2007-2013 att prioritera följande verksamhets- och åtgärdsområden (ej i prioritetsordning):

- fisketurism,
- småskaligt kustfiske,
- hållbart vattenbruk,
- ökad förädlingsgrad av åländsk fiskråvara.

Landskapsregeringen avser att genom olika utvecklingsåtgärder, samt genom offentlig medfinansiering av dessa och i samarbete med näringen eftersträva följande långsiktiga övergripande mål (ej i prioritetsordning):

- företagsekonomisk lönsamhet inom alla delar av fiskerisektorn,
- mångsidigt och hållbart nyttjande av resurserna (beskattning/nyttjande av fiskbestånden, miljöanpassning av vattenbruket),
- marknads- och konsumentanpassad verksamhet,
- utökat samarbete mellan aktörerna inom branschen (sektorvis, mellan sektorerna) samt gentemot myndigheterna och andra intressenter,
- mervärde genom ökad förädling och profilering,
- god kunskapsnivå om fiskebeståndens tillstånd, reproduktion och nyttjande,
- förbättrat kunskaps- och bedömningsunderlag om verksamheternas miljöpåverkan
- bättre image och status för näringen samt allmän acceptans av näringen,
- vid behov regional prioritering av glesbygd och skärgård,
- kompetenshöjning och företagstänkande inom branschen,
- balans mellan fiskerinäringen och bestånden av marina däggdjur och fåglar

Indikatorer

Följande strategiska resultat- och effektindikatorer kommer att utvärderas i samband med förverkligandet av åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen:

Hållbart nyttjande av fiskresurserna och anpassning av fiskeflottan till resurserna

- Fiskbeståndens biologiska tillstånd
- Yrkesfiskets lönsamhet, sysselsättning samt fångstens värde och volym
- Fiskeflottans storlek i förhållande till fiskresurserna

Vattenbruk, fiskförädling och handel

- Lönsamhet, sysselsättning samt produktionens volym och värde

Utvecklande av näringens strukturer och verksamhetsförutsättningar

- de olika fiskerisektorerna konkurrenskraft

Hållbar utveckling av kustfiskeområden

- Grundade och fungerande kustfiskegrupper

God förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken

- Offentliga resurser för utvecklande av näringen

Övrig gemenskapspolitik och samordning

- Fungerande samordning

Gemensamma åtgärdsområden

Genom att definiera centrala problemområden eftersträvas att klargöra de kritiska faktorer vilka bör åtgärdas för att man skall kunna utnyttja näringens styrkor och möjligheter samt åtgärda de svagheter och hotbilder som finns för att därigenom uppnå framtidsvisionen för näringen som helhet. På basen av beredningsgruppernas arbete finns det flera problemområden som är gemensamma för de olika sektorerna.

Huvudansvaret för att åtgärda dessa problem ligger i regel på näringen där offentlig medfinansiering kan beviljas inom ramen för strukturprogrammet. Vissa åtgärder kan/bör genomföras som offentliga utvecklings- och pilotprojekt vilka genomförs gemensamt av branschen (organisationerna) inom ramen för åtgärdslinje 3 och 4, men inkluderar även stöd för investeringar och projekt i enskilda företag inom ramen för åtgärdslinje 1 och 2.

Centrala åtgärdsområden och prioriterade mål för hela fiskerinäringen:

Förbättrat samarbete internt och externt

- skapa och upprätthålla en kontinuerlig dialog mellan näringen, andra berörda intressenter och aktörer samt förvaltning och beslutsfattare om aktuella frågeställningar och utvecklingen av branschen
 - o bättre samförstånd och en positiv atmosfär/attityd samt utarbeta förslag till konkreta åtgärder för att utveckla näringen och dess olika delområden.
- förbättrade möjligheter för branschens att konkurrera med andra baslivsmedel kan förbättras
 - o förbättrad kostnadseffektivitet,
 - o ökade resurser,
 - o ökat samförstånd och förståelse för att alla berörda parter har ett gemensamt mål.

Kompetensutveckling - företagsmässigt tänkande

- tryggad och förbättrad lönsamhet är en förutsättning för att näringen skall kunna utvecklas,
- ökade krav från samhällets sida i form av lagar och bestämmelser om bl.a. hygien, kvalitet, kontroll och uppföljning samt miljöhänsyn liksom nya krav, önskemål och förväntningar från marknaderna kräver god och bred kunskapsnivå utgående från ett långsiktig företagsmässigt tänkande

Marknadsorienterad verksamhet

- planering av verksamheten utgående från marknadernas behov, önskemål och förväntningar
 - o långsiktig planering för att tillgodose kravet på möjligast jämnt utbud året runt av ett brett urval av fisk och fiskprodukter som är av god kvalitet, hälsosamma och trygga som livsmedel,
 - o marknaderna anpassas/utvecklas utgående från de naturliga säsongsvariationer som finns
- marknadsuppföljningar gemensamt bl.a. via branschorganisationerna för att anpassa produktionen efter förändringar och nya trender, identifiera olika målgrupper och utarbeta en fungerande prisdifferentiering
- aktivt marknadsföring av produkter och tjänster för att hitta nya marknader och målgrupper,
- växande efterfrågan på rekreation och upplevelser i takt med ökad fritid, levnadsstandard och livskvalitetsvärderingar,
- kvalitets- och miljömärkning, olika former av certifiering, gemensamma spelregler och branschetik.

Befrämjande av nytänkande och utveckling

- nytänkande och innovativa åtgärder är av central betydelse för att näringen skall utvecklas i takt med tiden och förbättra lönsamhet och konkurrenskraft
 - o nya idéer, teknik, metoder m.m. kan testas i realistiska förhållanden i kommersiell skala för att spridas och tas i bruk i större omfattning.
 - o långsiktig planering och samarbete mellan olika specialområden samt möjlighet till riskkapital såväl från näringen själv som från offentligt håll
 - o förutsätter ett tydligt och förutsebart regelverk så att snabba förändringar av verksamhetsförutsättningarna kan undvikas.
 - o Prioriteras åtgärder för att utveckla vattenbruket samt nya fiskeredskap med ökad selektivitet och för att förebygga sälskador.

Hållbart och mångsidigt nyttjande av naturresurserna

- fiskbestånden som i huvudsak är föremål för fångst är i regel i gott tillstånd och fisket sker sålunda på ett hållbart sätt.
- bättre bedömningsunderlag krävs dock för flera av de lokala bestånden av olika sötvattensarter, där ansvaret i huvudsak ligger hos förvaltningsmyndigheten,
- fisket och vattenbruket bör bedrivas utgående från marknadskrafterna så att man uppnår balansen mellan utbud och efterfrågan och uppnår optimal ekonomisk avkastning.
- vissa arter har större värde för sportfiske och fisketurism, och genom att utveckla denna sektor uppnås därmed ett mera mångsidigt nyttjande av fiskresurserna.
- den negativa utvecklingen av tillståndet i Östersjön medför ett behov för all mänsklig verksamhet att minska utsläppen av närsalter och främmande ämnen i miljön.
 - o vattenbruket utgör den största lokala belastningskällan även om belastningen i ett större Östersjöperspektiv är minimal
 - o för att på ett trovärdigt sätt kunna kräva miljöförbättrande åtgärder inom andra sektorer och andra Östersjöområden samt minimera de lokala miljöeffekterna har landskapsregeringen fastställt konkreta mål för reduktionen av belastningen från fiskodlingen och andra verksamhetsområden.

Befrämjande av en ansvarsfull verksamhet samhällsmässigt

- fiskerinäringen som helhet bör i allmänhetens och samhällets ögon vara en allmänt accepterad och uppskattad del av näringslivet, vilket förutsätter att den bedrivs på ett i alla avseende ansvarsfullt sätt,
- utarbetas en gemensam branschetik som utformas av företagen och näringsidkarna själva på frivillig grund och med hög grad av själv-/egenkontroll bör eftersträvas,
- fungerande och effektiv övervakningen och kontroll av verksamheten och att den bedrivs inom ramen för gällande lagstiftning och regelverk.

Mål och prioriteringar inom den gemensamma fiskeripolitikens delområden

Den kommersiella fiskerinäringen på Åland skall utvecklas i enlighet med de övergripande principerna i den gemensamma fiskeripolitiken. Alla bestämmelser inom gemenskapen rörande resursförvaltning, övervakning och marknader skall beaktas och följas vid genomförandet av de åtgärder som föreslås i strategin. Fiskerinäringen skall på sikt integreras med andra strategier och politikområden inom gemenskapen, bl.a. som en del av den maritima strategin, vilken kan ha gynnsam inverkan på fiskerinäringen samtidigt som man bör eftersträva att beakta fiskerinäringens intressen i den övergripande planeringen av hur maritima aktiviteter utvecklas, planeras, regleras och styrs samt integreras i en balanserad helhetsbild.

Nyttjande av fiskresurserna och anpassning av fiskekapaciteten

Fiskeflottan och -kapaciteten bedöms i dagens läge vara i balans med fiskemöjligheterna utgående från de beslut om fiskekvoter m.m. som fattas internationellt för hela Östersjön. Det åländska fisket bedrivs inom ramarna för de fiskekvoter som fastställs för hela Finland.

Inom landskapet bedöms det inte finnas behov att minska fiskeflottan under programperioden 2007-2013. Den åländska fiskeflottan är överlag relativt modern, men fortsättningsvis bör investeringar för förbättrad hantering av fisken, arbetsskydd och –säkerhet stödjas.

Det åländska fisket är i huvudsak inriktat på fångst av icke kvoterade sötvattensarter inom ramen för småskaligt kust- och skärgårdsfiske. Fiskbestånden bedöms vara i gott tillstånd och till stor del underutnyttjade i relation till landskapets fiskeflotta och fångstansträngning. Genom egna utredningar samt samarbete med olika forskningsinstitutioner i grannregionerna eftersträvar landskapsregeringen en kontinuerlig uppföljning av bestånden för att trygga att dessa nyttjas på ett hållbart sätt och för att vid behov kunna fatta beslut om nationella reglerings- och styrningsåtgärder för fis-

ket och fiskekapaciteten, vilka bör vara långsiktiga och fleråriga. En effektiv och ändamålsenlig övervakning av fisket utgör en väsentlig del av detta arbete.

Inför den nya programperioden är det viktigt att de övergripande strategiska målen för fisket utgår från ett rationellt ekonomiskt utnyttjande av resurserna. För att kunna erhålla maximal nytta bör man inom ramen för fiskeripolitiken stöda åtgärder som strävar till att öka utfallet på och värdet av den fångade fisken, samt att fördela fiskeansträngningen över större områden. På grund av omstruktureringen inom fisket mot småskaligt kustfiske som binäring bör framtida fokus läggas på ett mera företagsmässigt tänkande och en diversifiering från råvaruproduktion till småskalig livsmedelsproduktion och integrering/samarbete med andra landsbygdsnärningar.

På grund av de växande skadorna orsakade av säl bör fisket i avseende på redskap och fiskemetoder utvecklas så att fångsten är otillgänglig för sälen. Sälbeståndets storlek och utbredning bör begränsas så förutsättningarna för ett livskraftigt yrkesfiske inte påverkas i oacceptabel utsträckning. Åtgärdslinje ger möjlighet att bevilja ekonomiskt stöd för att utveckla och införskaffa sälsäkra redskap, förebygga sälskador och personliga premier för fiskare som förbinder sig att följa de åtgärder som anges i den åländska förvaltningsplanen för gråsäl.

Eftersom tillgången till fiskevatten är av central betydelse bör fiskelagen aktiveras och deras ambitionsnivå höjas så att man ser på vattenmiljön som en resurs och utkomstmöjlighet i form av fiskearrenden. Genom att inkludera för tillfället outnyttjade fiskeområden samt svagt nyttjade fiskarter kan fångstvolymerna sannolikt utökas och resurserna nyttjas effektivare.

Ett långsiktigt hållbart men samtidigt även optimalt nyttjande av fiskeresurserna kräver ett tillförlitligt kunskapsunderlag om resursernas tillstånd, nyttjande och utveckling samt en fungerande kontroll, övervakning och uppföljning. Obligatorisk registrering/auktorisering för att kunna sälja fisk bör övervägas.

För att öka och effektivera resursnyttjandet, undvika intressekonflikter samt skapa bättre samförstånd och en positiv inställning till branschen bör samarbetet och informationsutbytet inom näringen och mellan berörda parter förbättras. En övergripande branschetik bör utformas för hela fiskerinäringen.

Samarbete inom ramen för större riksomfattande utvecklingsprojekt kommer även att befrämjas, beaktande de små resurserna inom landskapet såväl för näringens del som inom offentlig förvaltning och forskning/utveckling.

Mål:

- fiskeresurserna nyttjas på ett optimalt och hållbart sätt med minimerade skador förorsakade av rovdjur, främst gråsäl,
- fiskeflottan och -kapaciteten är anpassad till de tillgängliga fiskeresurserna,
- fisket bedrivs på ett effektivt, mångsidigt och lönsamt sätt,
- regleringen av fisket baseras på tillförlitligt kunskapsunderlag om de lokala kustnära fiskbeståndens tillstånd och nyttjande,
- verksamheten bedrivs på ett professionellt och företagsmässigt samt lönsamt sätt utgående från marknadens behov och förväntningar,
- marknad/efterfrågan anpassad till en säsongartad tillgång/utbud,
- alla som bedriver fiske i förtjänstsyfte (säljer fisk) är registrerade /auktorerade

Indikatorer:

- fiskbeståndens tillstånd och nyttjande,
- fiskets lönsamhet och sysselsättande effekt,
- fiskeflottans storlek i förhållande till de tillgängliga resurserna,
- andelen fiskevatten i produktiv nyttjande

Tyngdpunktsområden:

- undersökningar och utvärderingar av fiskbeståndens tillstånd och nyttjande i kustnära vattenområden och skärgård,
- EFF-finansiering reserveras speciellt för:
 - o nya fiskemetoder och –redskap (bl.a. selektiva och sälsäkra),
 - o förebyggande av skador förorsakade av rovdjur
 - o befrämjande (modernisering, effektivisering) av småskaligt kustfiske i avseende på bl.a. arbets säkerhet samt hygien och kvalitetsaspekter

Vattenbruk, fiskhandel och –förädling

Målsättningen med de åtgärder som medfinansieras är att skapa en lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet inom verksamhetsområdena vattenbruk, fiskförädling och –handel.

Målsättningen för vattenbruket är att så långt som möjligt bibehålla en livskraftig fiskodlingsnäring samtidigt som den utvecklas i enlighet med principerna om hållbart nyttjande utgående från fastställda miljömål och strävan efter största möjliga miljöhänsyn och undvikande av intressekonflikter. Genom att höja förädlingsgraden samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) kan man skapa mervärde inom näringen.

I dagsläget finns det inom näringen stor osäkerhet i avseende på förverkligandet i praktiken av landskapsregeringens miljöhandlingsprogram.

Eftersom det ännu inte finns färdigt utprovade, tekniskt och ekonomiskt fungerande alternativa produktionsmetoder och/eller nya odlingsarter skall nuvarande produktionskoncept bibehålls inom ramen för gällande miljölagstiftning och tillståndsprövning och utvecklas så mycket som möjligt tills fungerande alternativ kan tas i bruk i större kommersiell omfattning.

Den framtida utvecklingen av fiskodlingssektorn under planeringsperioden 2007-2013 inriktas på tre parallella huvudområden:

- utveckling av nuvarande odlingsteknik och verksamhetskoncept
- utveckling av ny miljövänlig odlingsteknik och ett bredare produktutbud
- förbättrat bedömningsunderlag av verksamhetens miljöpåverkan lokalt och regionalt

Det är även viktigt att förtydliga samhällets regelverk och bestämmelser för styrning och reglering av näringen.

Prioriterade områden är speciellt miljöförbättrande åtgärder för nuvarande produktionskoncept,. För att underlätta möjligheterna att ta i bruk ny miljövänlig odlingsteknik och –metoder samt nya odlingsarter med bättre lönsamhet kan stöd beviljas för att kompensera ökade produktionskostnader och vinstförluster.

Tillgången till lokalt producerad råvara är en grundförutsättning för den åländska fiskpartihandeln och –förädlingsindustrin. Det är av avgörande betydelse att inom landskapet bibehålla produktionen av odlad fisk, med jämna förutsebara och tillräckligt stora volymer året runt som stomme för verksamheten. Produktutbudet bör för den odlade fisken breddas till andra arter än endast regnbågslox. Tillgången till vildfångad fiskråvara bör även tryggas och förbättras genom bl.a. vidare utveckling av infrastrukturen och utökat samarbete inom fiskarkåren och med vattenägarna. Såväl köpare som säljare av fisk bör såvitt möjligt vara registrerade/auktorerade och följa samma regler i avseende på hygien- och andra myndighetskrav.

Målsättningen är att så långt som möjligt höja förädlingsgraden för såväl vild som odlad fisk samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) för att skapa mervärde.

Marknadsföringen bör utformas för att skapa förståelse för det säsongsartade utbudet/tillgången på olika fiskarter samtidigt som man eftersträvar att bredda och förbättra nyttjandet av fiskeresurserna.

Uppmärksamhet bör även fästas vid rationalisering och effektivisering av processvatten samt avfallshandlingen (sortering/komprimering/återvinning), vilka utgör en betydande kostnadspost för branschen, samt rationalisering/samarbete för att reducera transportkostnaderna samt förbättra logistiken.

Samarbete i större riksomfattande utvecklingsprojekt eftersträvas, beaktande de begränsade åländska resurserna samt att Finland även framdeles bedöms utgöra den viktigaste marknaden för åländsk fisk och fiskprodukter.

Mål:

- fiskodlingsverksamheten bedrivs på ett möjligast miljövänligt sätt,
- bättre kunskaps- och bedömningsunderlag för ny teknik/nya arter för att såvitt möjligt tas i bruk i kommersiell skala,
- konsument- och marknadsanpassad lönsam verksamheten inom vattenbruk, fiskhandel och -förädling,
- ökad förädlingsgrad för inom landskapet fångad och odlad fisk,
- åländsk fiskråvara distribuera via etablerade auktoriserade fiskuppköpare,
- ökad kunskap om betydelsen av miljöutsläppen från verksamheten,

Indikatorer:

- minskad miljöbelastning och miljöpåverkan,
- lönsamhet samt sysselsättning,
- produktionens volym och värde,
- förädlingsgrad och –värde

Tyngdpunktsområden:

- EFF-stöd beviljas i första hand för:
 - o investeringar och åtgärder som befrämjar ny miljövänlig odlingsteknik,
 - o övriga åtgärder för att minska verksamhetens miljöbelastning,
 - o nya odlingsarter,
 - o förebyggande av fisksjukdomar och skador förorsakade av rovdjur,
 - o ökad förädlingsgrad av åländsk fiskråvara,
 - o nya förädlade produkter,
 - o ny teknologi och innovationer,
 - o kompensation för förlorade intäkter och merkostnader föranledda av ny miljövänligare teknik

Utvecklande av näringens struktur och verksamhetsförutsättningar

Det centrala målet är att befrämja och utveckla de allmänna verksamhetsförutsättningarna för branschen på ett sådant sätt att möjligheterna till lönsam verksamhet och effektivt samarbete inom och mellan de olika sektorerna förbättras.

Stöd beviljas för gemensamma samarbetsprojekt såsom t.ex. marknadsförings- och andra kampanjer, utredningar och förbättring av såväl bas- som tillämpad kunskap rörande fiskerinäringen och dess olika sektorer, kvalitets och miljömärkning liksom även gemensamma investeringar och infrastrukturella satsningar, såsom fiskehamnar och mottagningsstationer av fisk.

Inom detta prioriteringsområde ges även möjlighet att bevilja stöd för olika åtgärder och projekt avsedda att befrämja och utveckla fisketurismen genom bl.a. organisering, uppgörande av regelverk för auktorisering, insamling av data, skolning, marknadsföring samt åtgärder för att påvisa och trygga en hållbar verksamhet.

Innovationer och nytänkande befrämjas genom stöd för utredningar samt pilotprojekt, där ny teknik m.m. testas i möjligast verklighetsnära kommersiell skala.

Mål:

- att utveckla infrastrukturen och näringsens struktur så att de stöder, tryggar och befrämjar en lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet,
- att förbättra och utöka samarbetet och informationsflödet inom näringen samt gentemot andra externa intressenter, förvaltning och beslutsfattare m.fl.

Indikatorer:

- lönsamhet och sysselsättning inom de olika sektorerna

Tyngdpunktsområden:

- EFF-finansiering beviljas i första hand:
 - Byggande och förbättrande av infrastrukturen i kommunerna i form utrymmen och utrustning för förstahandsmottagning av fisk,
 - Investeringar och åtgärder som förbättrar samarbetet inom och mellan de olika fiskerisektorerna och aktörerna,
 - Marknadsutredningar och marknadsbefrämjande åtgärder,
 - Kollektiva åtgärder/projekt inom fisketurismsektorn,
 - Utprovning och test av tekniska innovationer, ny teknik/metoder, främst sådant som befrämjar miljöhänsyn samt utredningar och insamling av baskunskap som grund för framtida åtgärder, investeringar m.m.

Hållbar utveckling av fiskeriregioner

Enligt Rådets förordning om Europeiska fiskerifonden skall stöden inom detta prioriteringsområde administreras av lokalt förankrade kustfiskegrupper inom områden som av förvaltningsmyndigheten definieras som stödberättigade. De stödberättigade projekten skall utgå från regionens behov och en helhetssyn för att befrämja fiskerinäringen och området livskraft generellt.

Närheten till vatten och möjligheterna att nyttja dessa resurser är karakteristiskt för hela landskapet, varför landskapsregeringen ser det som ändamålsenligt och motiverat att ge såväl skärgården som landsbyggds och randkommunerna på fasta Åland samma möjlighet att befrämja fiskerinäringen inom ramen för denna åtgärdshelhet. För att målsättningen med den gemensamma fiskeri- och strukturpolitiken bäst skall kunna uppnås anser landskapsregeringen att de stödberättigade områdena såvitt möjligt definieras utgående från befolkningens och de berörda aktörernas egen vilja och förmåga till samarbete inom ramen för de verksamhetsgrupper som skall grundas för genomförandet av olika åtgärder. På detta sätt skapas de stödberättigade områdena utgående från naturliga avgränsningar och faktiska gemensamma lokala intressen och engagemang och inte genom myndighetsbeslut uppifrån.

På grund av Ålands litenhet kan det vara svårt att hitta sådana grupper eller /sammanslutningar av aktörer vilka har möjlighet och resurser att driva/ansvara för dylika utvecklingsåtgärder och – projekt. Det finns en uppenbar risk för att det skapas/uppstår nya extra och onödiga förvaltningsorgan som medför onödigextra byråkrati och tilläggskostnader på bekostnad av effektivitet och rationell förvaltning av strukturprogrammet.

Landskapsregeringen anser, att hela landskapet skall definieras som ett kustfiskeområden samt att administrationen av projekt och åtgärder inom ramen för denna prioritetlinje handhas av landskapsregeringen men vid behov och såvitt möjlighet i samarbete med lokala sammanslutningar/grupper av aktörer. Stödberättigade verksamhetsgrupper kan även som komplement till detta utses genom ansökningsförfarande.

Gruppernas åtgärdsplaner och ansökningarna om medfinansiering bereds av landskapsförvaltningen i avseende på kontrollen av om de aktuella projekten är i enlighet med gällande regler och kriterier och sålunda stödberättigade, för beslut av Ålands landskapsregering. Åtgärder och projekt inom denna prioritetlinje koordineras med den verksamhet som bedrivs och planeras inom ramen för gemenskapens övriga strukturfonder, främst landsbygdsutvecklingsprogrammets LEADER-dimension.

Åtgärder för att befrämja och utveckla fisketurismen ges hög prioritet, såväl som en kompletterande utkomstkälla för övriga delar av fiskerisektorn men även som en självständig ny sektor inom fiskerinäringen.

Mål:

- att öka samarbetet mellan de regionala aktörerna i för fiskerinäringen viktiga regioner,
- att trygga och förbättra kustfiskeregionernas livskraft, sysselsättning och ekonomi,
- att etablera fisketurismen som en separat näring och verksamhet för nyttjande av fiskeresurserna,

Indikatorer:

- antalet nya arbetsplatser och företag,
- fiskerinäringens totala samhällsekonomiska betydelse lokalt,
- antal/yta av etablerade fiskekortsområden för yrkes- respektive sportfiske

Tyngdpunktsområden:

- befrämja företagsverksamheten inom fiskerisektorn
- utvecklande av fisketurismen
- diversifiering och omstrukturering av fiskeriverksamheter
- lokala marknadsbefrämjande åtgärder

God förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken

Stöd kan beviljas inom prioritetssområden 5 (Tekniska åtgärder) i Rådets förordning om Europeiska Fiskerifonden för åtgärder avsedda att förbättra och utveckla förvaltningen av och förverkligandet av den nationella strategin och det operativa programmet.

Förvaltningen och övervakningen av strukturprogrammet för fiskerinäringen på Åland har under den nuvarande programperioden skötts på ett kostnadseffektivt samt på ett i praktiken smidigt och välfungerande sätt. Landskapsregeringen anser det därmed inte motiverat att göra några märkbara förändringar av förvaltningen för den nya programperioden.

Övriga politikområden och fonder inom Europeiska gemenskapen

Den åländska fiskeristrategin har uppgjorts beaktande de övergripande principerna och målen för övriga politikområden och strategier inom gemenskapen, såsom bl.a. Lissabonstrategin, Göteborgsstrategin, jämlikhet mellan kön, den marina och den maritima strategin, ramdirektivet för vatten m.fl.

De övergripande målen för fiskeristrategin är dels att trygga lönsamhet och konkurrenskraft inom näringen och därmed stabil sysselsättning samt befrämja ökad miljöhänsyn och en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling genom bl.a. nytänkande och innovationer. Målen och de vägledande principerna för fiskeristrategin kan därmed anses vara i linje med övriga politikområden inom gemenskapen.

Vid beredningen av fiskeristrategin har även beaktats riktlinjerna och målen för övriga åländska strukturprogram. Under programperioden 2007-2013 avser Ålands landskapsregering genomföra ett landsbygdsutvecklingsprogram, ett program inom målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning samt ett program inom målet europeiskt territoriellt samarbete som gäller gränsöverskridande insatser.

Landskapsregeringen ansvarar för samordningen av de olika finansieringsinstrumenten. En viss koordinering har gjorts under programarbetet utgående från stödmottagare och typ av projekt. Fiskeriföretag och näringsidkare som utvecklar projekt inom fiskerinäringen kan endast beviljas stöd från fiskeriprogrammet. Förvaltningsmyndigheten avser att utarbeta ytterligare kompletterande tillämpningsdirektiv för de olika programmen för att uppnå en tydlig avgränsning och undvika överlappningar. Samordning kommer även att ske vid administrationen av programmen, vid beredning av ansökningar samt uppföljning och kontroll.

7.5. Finansiering och administrativa resurser

Merparten av de offentliga medel som reserveras för att utveckla och befrämja fiskerinäringen beviljas för projekt med EU-medfinansiering inom ramen för denna strategi och det nationella operativa programmet.

Landskapsregeringen har avtalat med Jord- och skogsbruksministeriet om att 8,62 % av de fondmedel som tilldelas hela Finland för programperioden ifråga reserveras för den åländska delen av programmet. EU-finansieringen av programmet uppgår till ca 39,4 M€, vilket innebär att den åländska andelen är 3,4 M€. Den nationella medfinansieringen för programmet reserveras inom ramen för Ålands ordinarie årsbudget, vilken för programperioden kommer att vara lika stor som EU-delen eller 3,4 M€. Fördelningen mellan olika åtgärdsområden avtalas för den åländska programdelen separat med jord- och skogsbruksministeriet. Därmed uppnås större flexibilitet inom ramen för hela landets finansieringsramar för hela programperioden.

I landskapets ordinarie årsbudget reserveras i viss mån även andra stödformer för fiskerinäringen, för bl.a. fiskeriförsäkringar och infrastrukturella åtgärder. För samtliga stöd till fiskerinäringen säkerställs att de är i enlighet med gemenskapens bestämmelser om statliga stöd.

Under programperioden avser landskapsregeringen att uppdatera den nationella bestämmelserna och vid behov lagstiftningen i avseende på bl.a. krav och kriterier för berättigande till offentliga stöd och medfinansiering inom ramen för strukturprogrammet och vid behov prioriterings- och urvalsgrunder.

Landskapsregeringen avser, att reservera medel för medfinansiering inom samtliga prioritetsområden. Det övergripande målet är att trygga och utveckla en lönsam och konkurrenskraftig fiskerinäring. Tyngdpunkten inom programmet kommer att läggas på prioritetsområdena 2 och 3, dit merparten av strukturstöden styrs.

Största möjliga flexibilitet bör eftersträvas i avseende på fördelningen mellan åtgärdsområdena och mellan olika år under hela programperioden. Det bör sålunda finnas möjlighet att under programperioden på ett enkelt sätt ändra finansieringsramarna för att säkerställa ett optimalt nyttjande av resurserna och förverkligande av programmet beroende på hur verksamhetsförutsättningarna eventuellt förändras.

Administrationen av programmet

Programmet administreras av näringsavdelningen vid Ålands landskapsregering. För kontrollen av projekten ansvarar landskapsregeringens revisionsbyrå.

Beredningen av ansökan om stöd för, liksom uppföljning och kontroll av, åtgärder och projekt för att utveckla fiskerinäringen handläggs av landskapsregeringens fiskeribyrå med personal inom centralförvaltningen på 4 personer. Under programperioden bedöms det inte motiverat att utöka personalresurserna för administration och förverkligande av programperioden.

Vid behov och där detta bedöms ändamålsenligt samordnas förverkligandet och kontrollen av programmet med Jord- och skogsbruksministeriet och regionala TE-centralerna bl.a. inom ramen för eventuella gemensamma riksomfattande åtgärder.

7.6. Förverkligande, uppföljning och utveckling av den åländska fiskeristrategin

Förverkligandet av strategiplanen och det operativa programmet kommer att utvärderas och följas upp kontinuerligt. Vid behov och utgående från förändringar inom branschen och dess verksamhetsförutsättningar, vilka till vissa delar är svåra eller omöjliga att på förhand förutse, görs uppdateringar och förändringar.

Landskapsregeringen såsom förvaltande myndighet utgår från att programdokumenten är en del av en kontinuerlig utvecklingsprocess och erbjuder för detta ändamålsenlig flexibilitet och återspeglar den verklighet som näringen befinner sig i. Regelverket och riktlinjerna bör dock vara tillräckligt tydliga och enhetliga för att trygga att alla behandlas lika och på ett konsekvent och rättvist sätt.

Strategiplanen har beretts av landskapsförvaltningen under landskapsregeringens ledning samt i samråd med alla berörda aktörer och intressenter. Beredningsarbetet har utförts av fyra sektorvisa sakkunniggrupper med representation från näringen och förvaltningen och med en politisk referensgrupp.

Beredningsgruppernas underlag har sammanställts av förvaltningen till ett förslag som godkänts av referensgruppen samt landskapsregeringen och därefter har skickats för utlåtande till alla berörda aktörer. På basen av erhållna utlåtanden har en slutlig version av strategiplanen godkänts av landskapsregeringen och inkluderats som en självständig del i strategiplanen för hela landet. Vid beredningen av den åländska delen av strategiplanen har även riksmyndigheterna hörts.

Landskapmyndigheterna har ansvaret för kontinuerlig uppföljning av strategiplanen i avseende på om och hur de uppställda målen uppnås samt utvecklingen av de indikatorer som definierats i planen. Uppföljningen görs i nära samarbete med riksmyndigheterna och i samråd med näringen. Landskapsregeringen medverkar i den riksomfattande uppföljningskommittén för strukturprogrammet för fiskerinäringen.

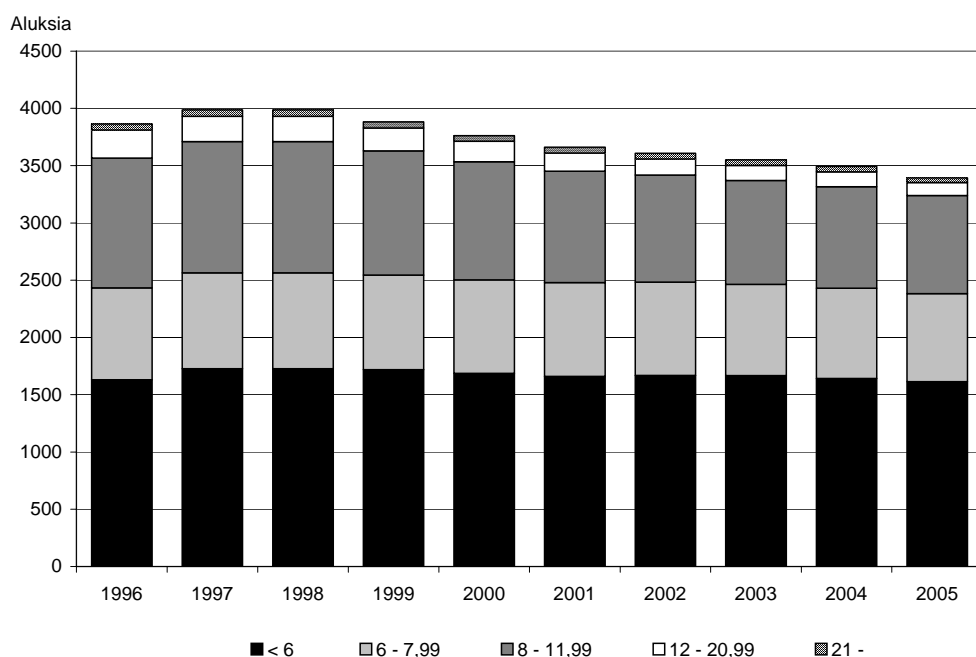
Om man i samband med uppföljningen av strategin kan konstatera att verksamhetsförutsättningarna har förändrats sålunda att detta föranleder förändringar bereder landskapsförvaltningen ett ändringsförslag som skickas för utlåtande till berörda aktörer och intressenter för godkännande av landskapsregeringen efter diskussion med riksmyndigheterna och kommissionen.

LIITTEET (Koko Suomea koskeviin lukuihin sisältyvät myös Ahvenanmaan luvut):**LIITE I: SUOMEN KALASTUSLAIVASTO**

Suomen kalastuslaivasto koostuu pääosin alle 12-metrisistä rannikkokalastusaluksista, joiden kalastus kohdistuu pääosin kiintiömättömiin kalalajeihin. Pelagisten troolareiden pääkohdelajit ovat siikakka ja kilohaili sekä passiivipyödydysalusten turska ja lohi.

Taulukko I.1. Suomen merialueen kalastuslaivaston jakautuminen alusryhmiin (tilanne 31.12.2004)

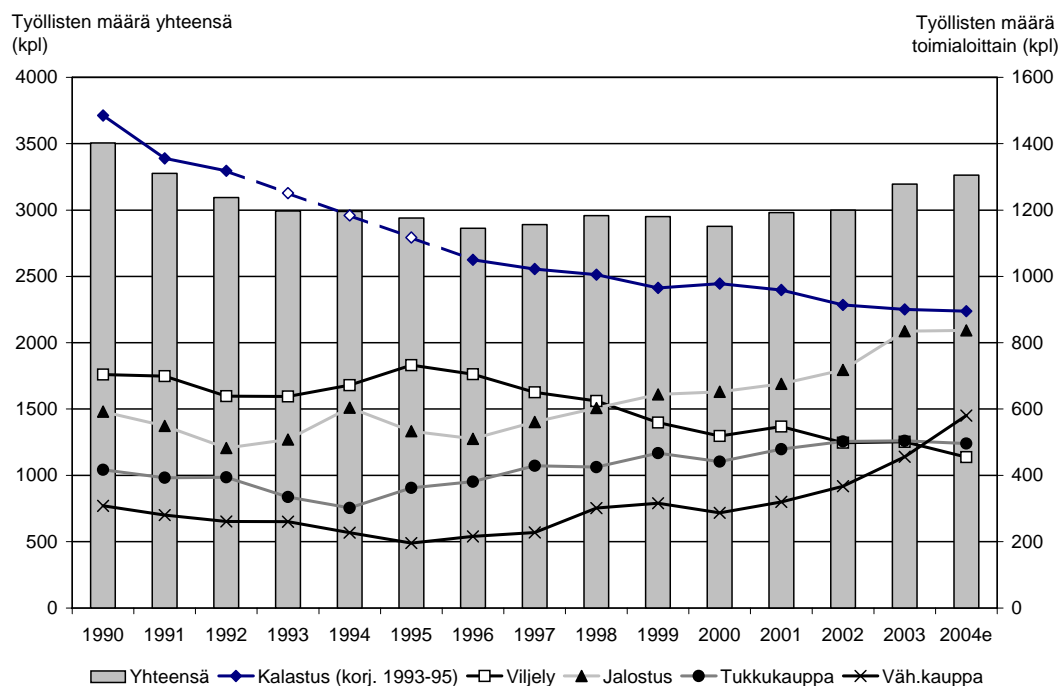
Alusryhmä	GT	kW	lkm
4L1, pienimuotoinen rannikkokalastus	7 822	128 014	3 198
4L2, pelagiset troolarit	8 215	39 711	142
4L3, pohjatroolarit	448	1 140	2
4L4, passiivipyödydysalukset	1 568	10 314	51
YHTEENSÄ	18 052	179 179	3 393

Kuva I.1. Merialueen ammattikalastuksessa käytetyt alukset vuosina 1996-2004.

LIITE II: SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN TYÖLLISTÄVYYS

Kalastuksen, kalanviljelyn, kalanjalostamoiden, kalatukkujen ja kalan vähittäiskauppaan erikoistuneiden yritysten yhteenlaskettu työllistävyys laski 1990-luvun puolivälin jälkeen vajaaseen 3000 ja on sen jälkeen noussut noin 3250 työpaikkaan vuoteen 2004 mennessä. Kalastus on edelleen tärkein työllistäjä, mutta jalostuksen ja kaupan toimialojen työllistävyys on nykyisin suurempi kuin kalanviljelyn. Kalastus työllisti noin 900 henkilöä, jalostus noin 850, vähittäiskauppa noin 600 ja tukkukauppa noin 500 sekä vesiviljely noin 450 henkilöä vuonna 2004.³

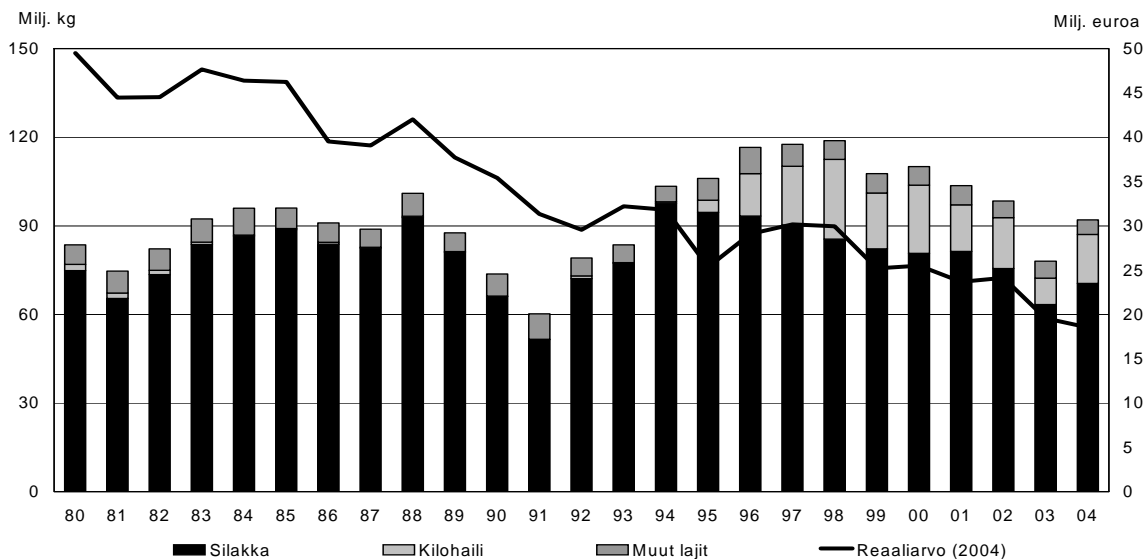
Kuva II.1. Kalataloudellisten yritysten työllisten määrä yhteensä ja eri toimialoilla 1990-2004 ((kalastus 1993-95 korjattu tieto, 2004e ennakkotieto). Lähde: Tilastokeskus/RKTL.

³ Tiedot perustuvat tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoihin, joihin sisältyy erilaisia menetelmällisiä rajoituksia. Näihin tilastoihin liittyy epävarmuustekijöitä, esim. monet sivutoimiset kalastajat puuttuvat niistä.

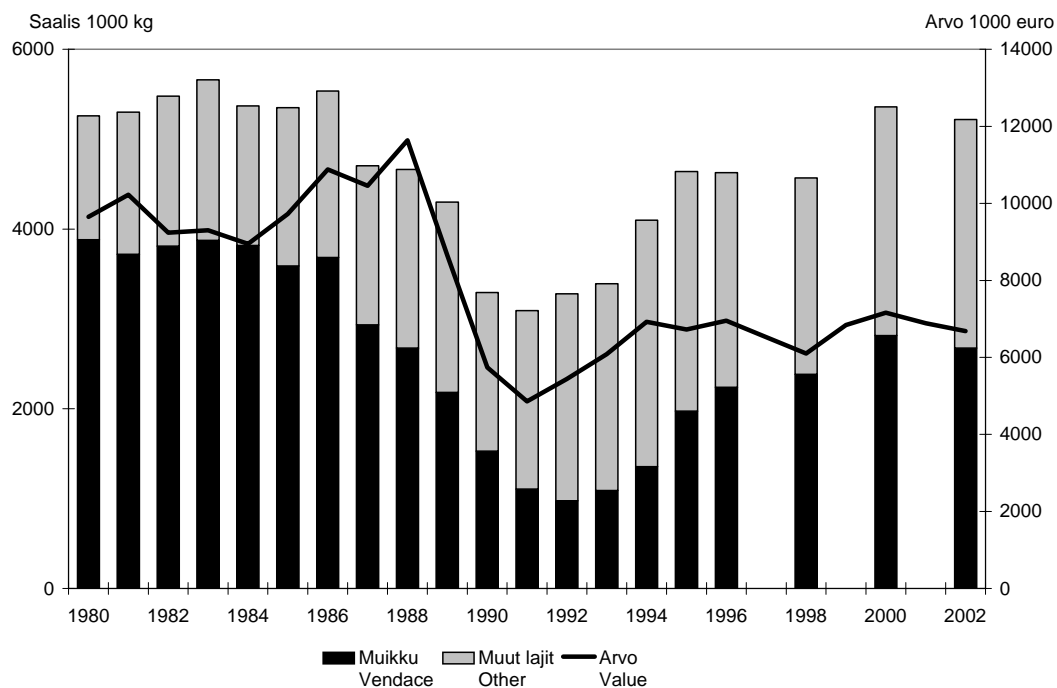
LIITE III: SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN TUOTANTO JA KALANKULUTUS SUOMESSA

A) Kalastus

Merialueella kalastuksen saalis on pysynyt vakaana, mutta sen arvo on laskenut jatkuvasti. Sisävesillä 1990-luvun alun jälkeen saaliin ja sen arvon kehitys on pysynyt melko vakaana.

Kuva III.1. Merialueen ammattikalastuksen saalis ja arvo vuosina 1980-2004 vuoden 2004 hintatasossa. Lähde RKTL.

Kuva III.2. Sisävesialueen ammattikalastuksen saalis ja arvo vuosina 1980-2002 vuoden 2002 hintatasossa. Lähde RKTL.

B) Vesiviljely

Vesiviljelyn tuotannon määrä ja arvo on laskenut viime vuosina selvästi. Muiden lajien kuin kirjolohen, erityisesti siian, kasvatusta on lisääntynyt selvästi.

Taulukko III.1. Ruokakalan tuotanto lajeittain (1000 kg perkaamatonta kalaa) vuosina Suomessa 1995–2004. Lähde: RKTL.

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kirjolohti	Meri	13 882	14 618	12 965	13 158	12 718	13 210	13 033	12 001	10 151	10 586
	Sisävesi	3 387	2 892	3 350	2 712	2 589	2 041	2 459	2 893	2 050	1 749
	Yhteensä	17 269	17 510	16 315	15 870	15 307	15 251	15 492	14 894	12 201	12 335
Siika	Meri	..	89	33	90	40	63	157	159	284	383
	Sisävesi	..	3	3	1	26	16	24	34	38	43
	Yhteensä	0	92	36	91	66	79	181	193	322	426
Taimen	Meri	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
	Sisävesi	..	..	25	24	28	20	17	7	9	6
	Yhteensä	0	0	25	24	28	26	17	7	9	6
Muut	Meri	41	-	9	21	12	-	-	-	-	-
	Sisävesi	35	57	41	18	36	44	49	38	26	54
	Yhteensä	76	57	50	39	48	44	49	38	26	54
Yhteensä	Meri	13 923	14 707	13 007	13 269	12 770	13 279	13 190	12 160	10 435	10 969
	Sisävesi	3 422	2 952	3 419	2 755	2 679	2 121	2 549	2 972	2 123	1 852
	Yhteensä	17 345	17 659	16 426	16 024	15 449	15 400	15 739	15 132	12 558	12 821

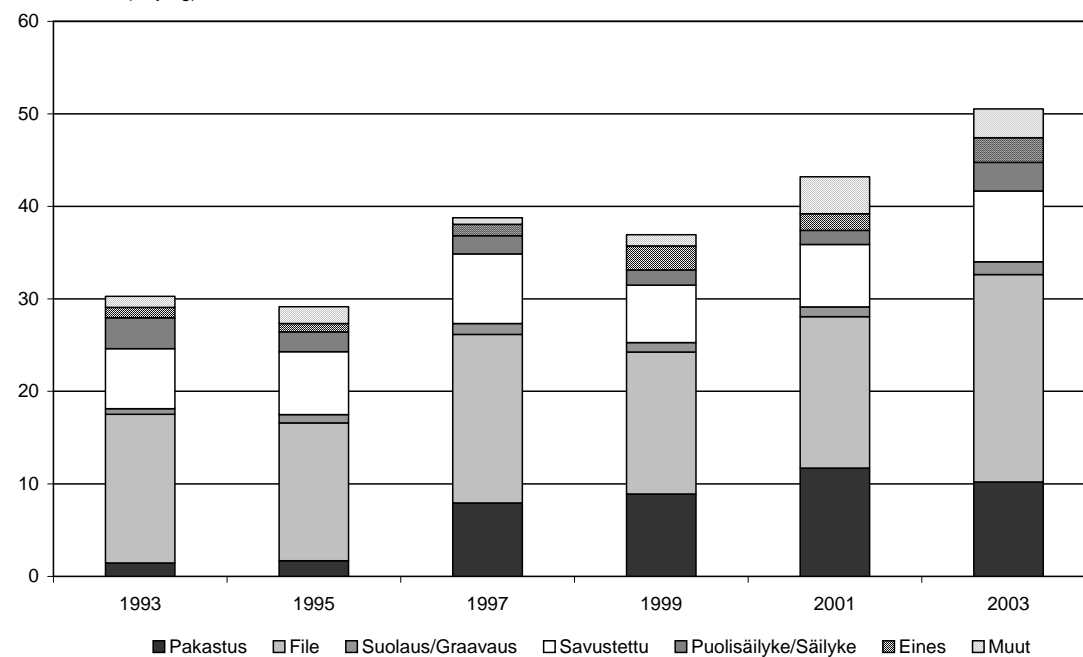
Taulukko III.2. Ruokakalan tuotannon reaaliarvo lajeittain (milj. €, v. 2004 hintataso) Suomessa 1995–2004. Lähde: RKTL.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kirjolohti	54,6	45,1	41,0	42,5	47,8	50,7	42,4	36,3	34,5	35,1
Siika	..	0,2	0,2	0,4	0,2	0,4	0,7	0,8	1,4	2,3
Taimen	..	..	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Muut	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
Yhteensä	54,8	45,3	41,4	43,0	48,2	51,2	43,3	37,2	36,0	37,6
Mäti	..	..	..	3,3	3,1	4,4	5,4	4,1	3,8	3,7
sisältyy kirjolohen arvoon										

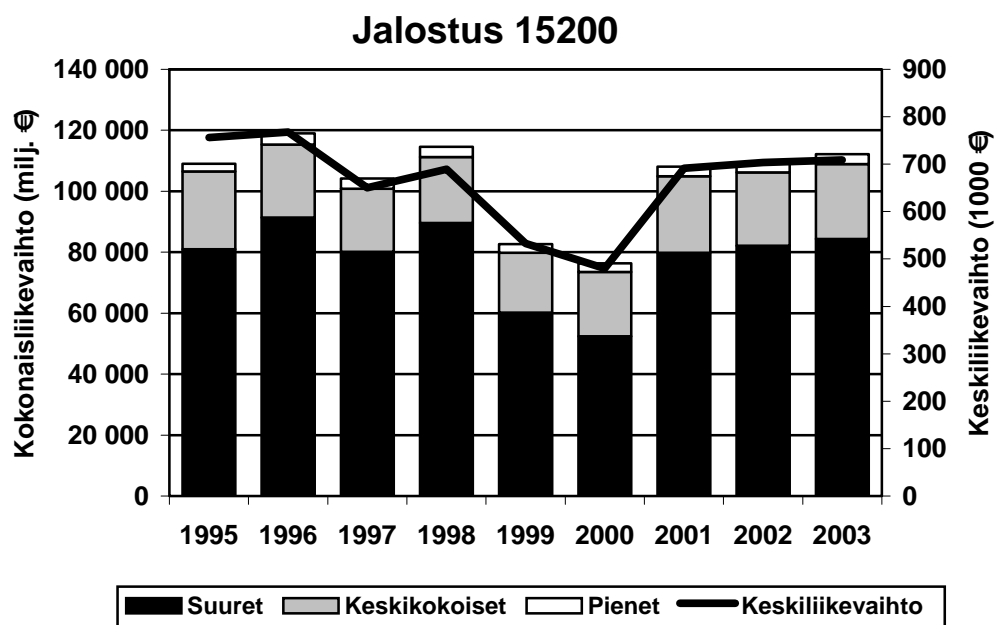
C) Kalanjalostus

Jalostetun kalaraaka-aineen määrä on viime aikoina kasvanut selvästi. Sektorin yritysten liikevaihdon kehitys on pysynyt viime vuosina pientä notkahdusta lukuun ottamatta melko tasaisena.

Raaka-ainetta (milj. kg)

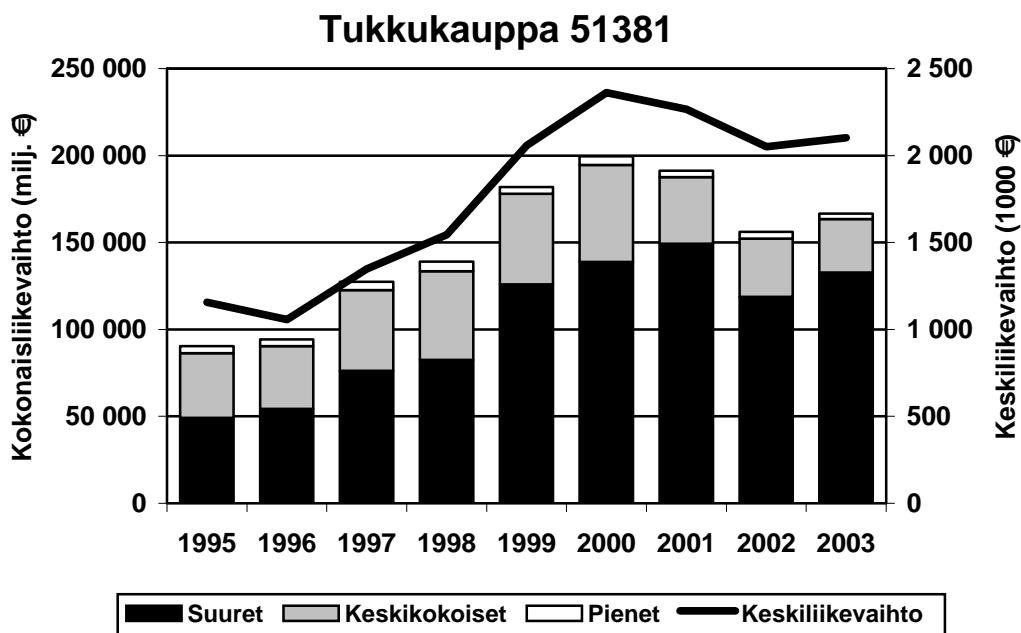
Kuva III.3. Eri jalostustuotteisiin käytetty kalaraaka-aine 1993-2003. Lähde: RKTL.

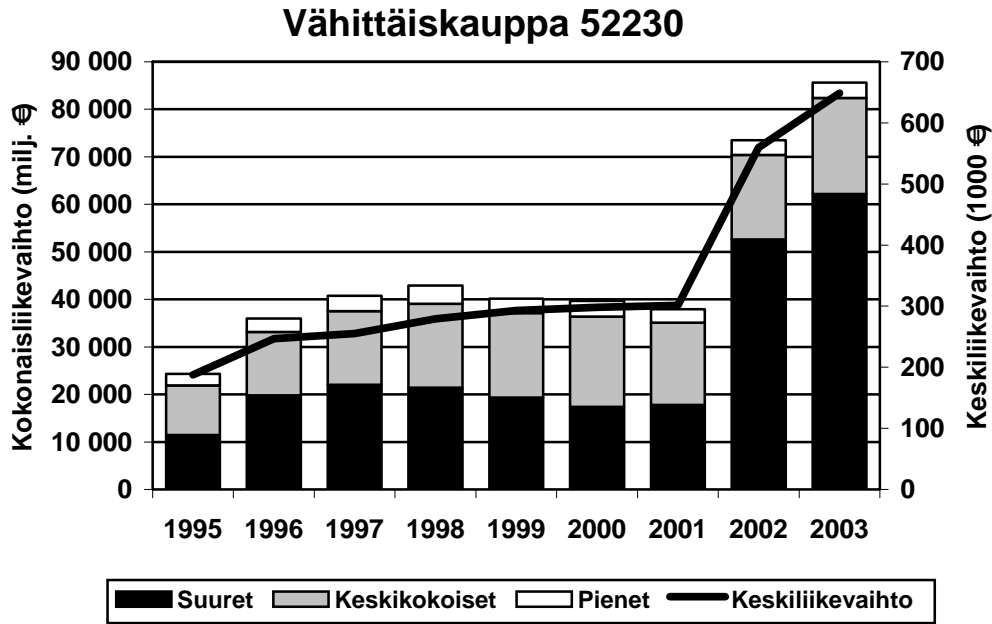
Kuva III.4. Kalanjalostusyritysten kokonais- ja keskiliikevaihto (milj. €, reaaliarvo 2003) eri kokoluokissa 1995-2003 (suuret (0-10 % määrästä), keskikokoiset (10-50 %) ja pienet (50-100 %) yritykset). Lähde: Tilastokeskus/RKTL.

D) Kalakauppa

Kalakaupan sektori on kasvanut selvästi, ensin tukkukaupan osalta ja vuoden 2001 jälkeen erityisesti kalan vähittäiskaupan osalta.

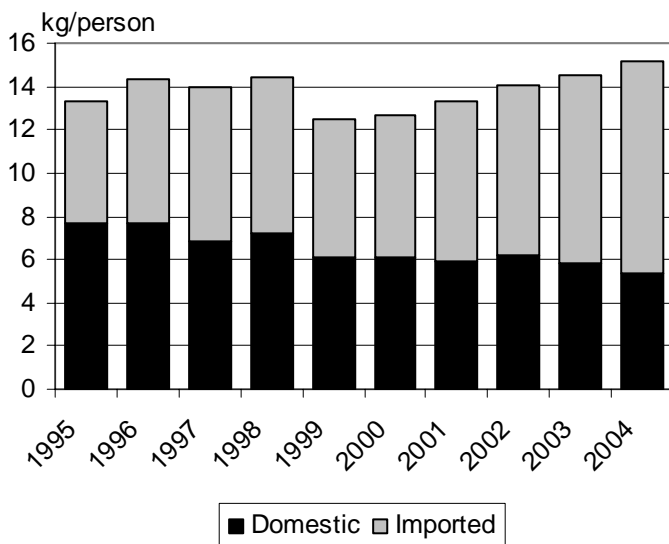
Kuva III.5. Kalatukkukauppayritysten kokonais- ja keskiliikevaihto (milj. €, reaaliarvo 2003) eri kokoluokissa 1995-2003 (suuret (0-10 % määrästä), keskikokoiset (10-50 %) ja pienet (50-100 %) yritykset). Lähde: Tilastokeskus/RKTL.

Kuva III.6. Kalavähittäiskauppayritysten kokonais- ja keski-liikevaihto (milj. €, reaaliarvo 2003) eri kokoluokissa 1995-2003 (suuret (0-10 % määrästä), keskikokoiset (10-50 %) ja pienet (50-100 %) yritykset). Lähde: Tilastokeskus/RKTL.

E) Kalankulutus

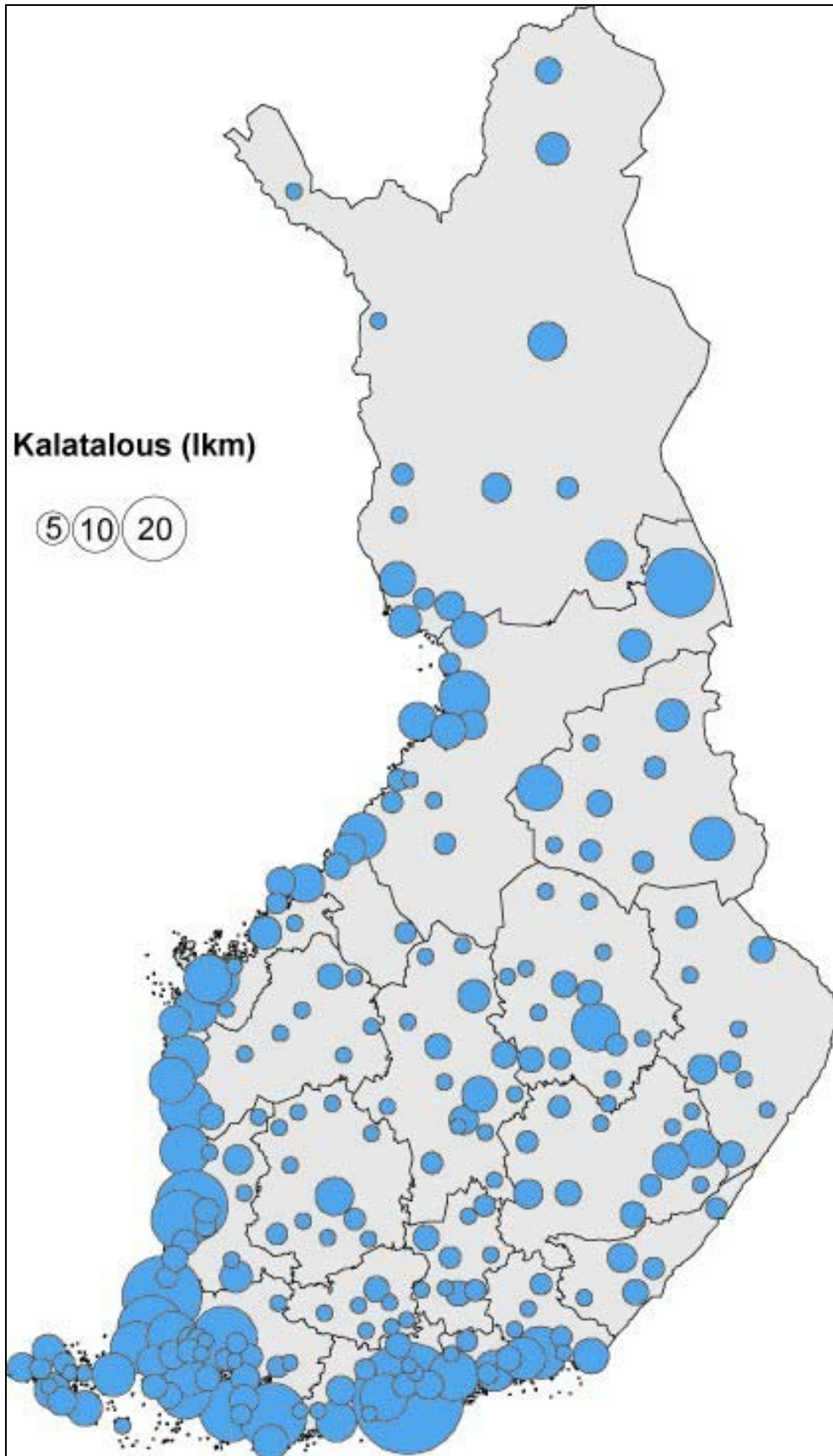
Kalankulutus on ollut melko korkea ja vakaa vuodesta 1995 lähtien. Tuodut kalat ja kalatuotteet ovat osittain korvanneet kotimaiset tuotteet.

Kuva III.7 Kalankulutus (kg/henkilö, file/ lopputuote) Suomessa vuosina 1995-2004.

Lähde: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

LIITE IV: Ammattikalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen ja tukkukaupan yritysten (lukumäärä) sijoittuminen Suomen kuntiin.

Lähde: RKTL 2004

LIITE V: SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN STRATEGISET INDIKAATTORIT

Tässä liitteessä on esitetty Suomen elinkeinokalatalouden strategiset indikaattorit yhteisen kalastuspolitiikan eri osa-alueilla.

- A) Kalavarojen kestävä käyttö ja kalastuslaivaston sopeuttaminen kalavaroihin
- kalakantojen biologinen tila
 - merikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, työllistävyys sekä tuotannon arvo ja määrä
 - laivaston koko suhteessa hyödynnettäviin kalakantoihin
- B) Vesiviljely, sisävesikalastus, kalanjalostus ja kalakauppa
- vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalakaupan sekä sisävesikalastuksen yritystoiminnan kannattavuus, työllistävyys sekä tuotannon arvo ja määrä
- C) Alan rakenteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehittäminen
- alan sektoreiden kilpailukyky
- D) Kalatalousalueiden kestävä kehittäminen
- muodostetut kalatalouden toimintaryhmät ja -alueet
- E) Yhteisöpolitiikat ja EU-rahastot; täydentävyys ja yhteensovittaminen
- _____ - täydentävyyden ja yhteensovituksen toimivuus
- F) Yhteisen kalastuspolitiikan hyvä hallinnointi
- alan kehittämiseen varatut julkiset varat ja henkilöresurssit

Strategisten indikaattoreiden ja niitä koskevien tavoitteiden seuranta toteutetaan toimintaohjelman seurannan ja toimenpiteiden avulla. Toimintaohjelmassa on esitetty tarkemmin seurantaindikaattoreiden kokonaisuus.

LIITE VI: SUOMEN KALASTUSKIINTIÖT JA KALAKANTOJEN TILA

Taulukko VI.1 Suomen kiintiöt Itämerellä (ml. muutokset) ja niiden hyödyntäminen 2005

	Kiintiö (t)	Saalis (t)	% kiintiöstä
Silakka			
– Pääallas ja Suomenlahti (HER 3D-R31)	25 801	6 268	24,3
– Pohjanlahti (HER 30/31)	72 426	58 964	81,4
- Eteläinen Itämeri (HER 3BC +24)	3	3	100,0
Kilohaili			
– Itämeri, yhteisön vedet (SPR 3BCD)	23 038	17 996	78,1
Lohi*			
– Pääallas ja Pohjanlahti (SAL BCD-F)	116 603	71 161	61,0
- Suomenlahti (SAL 3D32)	13 838	8 473	61,2
Turska	1 496	140	9,4
– Itäinen kanta ICES 25-32 (COD 3DX32)	886	274	30,9
– Läntinen kanta ICES 25-32 (COD 3BC+24)	12	2	18,1

Selitys * = lohella kalojen lukumäärä

Taulukko VI.2 Suomen elinkeinokalatalouden hyödyntämien kalakantojen tila 2005

<u>Kanta</u>	<u>Tila</u>	<u>Kalastus ja huomiot</u>
<u>Silakka</u>		
- Pääallas ja Suomenlahti	elpymässä	kestävä
- Pohjanlahti	erittäin hyvä	kestävä
<u>Kilohaili</u>		
- Itämeri, yhteisön vedet	hyvä	kestävä
<u>Lohi</u>		
- Luonnonkannat	vakaa	kestävä
- Istutetut	tuottavuus alentunut	hyödyntämistä voitaisiin lisätä
<u>Turska</u>		
Itäinen kanta	taantuva	lisärajoituksia tarvitaan
<u>Siika</u>		
Pohjanlahti	vakaa	kestävä, perustuu osittain istutuksiin
<u>Kuha</u>		
Itämeri	vakaa	kestävä

Lähde: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, 2006

**LIITE VII: SUOMEN ELINKEINOKALATALOUDEN TALOUDELLISET TUNNUSLUVUT
(2000-2004)**

Kalastus	2000	2001	2002	2003	2004
Yritysten kokonaismäärä (kpl)	425	394	426	405	387
Keskim. henkilöstömäärä (kpl/yritys)	0,6	0,7	0,8	0,7	0,7
Kokonaishenkilöstömäärä (kpl)	268	291	321	272	270
Liikevaihto (1000 €)	52,3	58,5	64,4	58,5	62,2
Käyttökate (1000 €)	16,4	21,7	20,4	17,9	18,5
Nettotulos (1000 €)	8,1	12,5	11,5	9,0	8,9
Jalostusarvo (1000 €)	23,0	29,7	29,7	27,5	28,8
Jalostusarvoprosentti	41,8	46,8	43,0	42,8	42,6
Käyttökateprosentti	29,9	34,1	29,5	27,8	27,3
Nettotulosprosentti	14,7	19,7	16,6	14,0	13,1
Kokonaispääoman tuotto-%	25,5	34,8	32,1	19,8	21,3
Omavaraisuusaste	39,4	41,7	48,9	39,2	44,4
Suhteellinen velkaantuneisuus	48,8	43,5	35,6	62,8	48,7
Current ratio	1,8	1,9	1,7	1,2	1,7
Quick ratio	1,5	1,8	1,5	1,0	1,6

Vesiviljely	2000	2001	2002	2003	2004
Yritysten kokonaismäärä (kpl)	233	231	219	207	188
Keskim. henkilöstömäärä (kpl/yritys)	2,1	1,9	1,8	1,7	1,8
Kokonaishenkilöstömäärä (kpl)	488	433	396	354	344
Liikevaihto (1000 €)	281,4	267,8	251,6	205,0	258,9
Käyttökate (1000 €)	69,0	47,3	28,0	19,8	26,9
Nettotulos (1000 €)	41,0	22,2	10,7	2,9	13,6
Jalostusarvo (1000 €)	113,3	89,0	70,8	62,3	72,7
Jalostusarvoprosentti	38,1	32,4	26,7	28,3	27,0
Käyttökateprosentti	23,2	17,2	10,6	9,0	10,0
Nettotulosprosentti	13,8	8,1	4,0	1,3	5,0
Kokonaispääoman tuotto-%	20,4	14,3	8,1	5,2	7,5
Omavaraisuusaste	47,0	50,5	51,8	53,0	47,4
Suhteellinen velkaantuneisuus	53,0	49,9	49,9	60,4	63,3
Current ratio	2,2	2,4	2,4	2,4	2,2
Quick ratio	1,1	1,2	1,2	1,1	1,0

Kalanjalostus	2000	2001	2002	2003	2004
Yritysten kokonaismäärä (kpl)	159	156	155	158	160
Keskim. henkilöstömäärä (kpl/yritys)	3,1	4,3	4,2	4,1	4,2
Kokonaishenkilöstömäärä (kpl)	500	670	645	649	676
Liikevaihto (1000 €)	480,8	692,9	704,8	710,4	727,3
Käyttökate (1000 €)	47,0	60,6	69,5	51,7	48,8
Nettotulos (1000 €)	20,4	27,7	33,7	21,6	18,4
Jalostusarvo (1000 €)	117,7	164,1	175,1	169,7	161,8
Jalostusarvoprosentti	24,0	23,0	24,0	23,3	22,9
Käyttökateprosentti	9,6	8,5	9,5	7,1	6,9
Nettotulosprosentti	4,2	3,9	4,6	3,0	2,6
Kokonaispääoman tuotto-%	13,6	12,6	14,5	9,4	9,2
Omavaraisuusaste	36,5	33,8	33,0	34,3	33,8
Suhteellinen velkaantuneisuus	35,5	33,7	33,5	36,3	33,5
Current ratio	1,4	1,4	1,3	1,4	1,3
Quick ratio	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0

Kalan tukkukauppa	2000	2001	2002	2003	2004
Yritysten kokonaismäärä (kpl)	86	86	78	81	73
Keskim. henkilöstömäärä (kpl/yritys)	7,6	6,4	5,4	5,2	5,8
Kokonaishenkilöstömäärä (kpl)	650	551	419	424	424
Liikevaihto (1000 €)	2365,8	2270,3	2055,0	2106,4	2273,1
Käyttökate (1000 €)	107,3	122,4	98,7	100,2	119,6
Nettotulos (1000 €)	45,9	66,6	45,8	47,3	60,2
Jalostusarvo (1000 €)	291,1	306,7	264,3	279,1	312,0
Jalostusarvoprosentti	13,2	13,6	12,8	13,1	14,6
Käyttökateprosentti	4,9	5,4	4,8	4,7	5,6
Nettotulosprosentti	2,1	3,0	2,2	2,2	2,8
Kokonaispääoman tuotto-prosentti	12,0	14,4	9,4	9,6	10,6
Omavaraisuusaste	22,2	26,5	27,9	30,2	33,7
Suhteellinen velkaantuneisuus	24,3	23,1	27,7	26,0	26,8
Current ratio	1,1	1,3	1,2	1,3	1,3
Quick ratio	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8

Kalan vähittäiskauppa	2000	2001	2002	2003	2004
Yritysten kokonaismäärä (kpl)	133	137	137	137	132
Keskim. henkilöstömäärä (kpl/yritys)	1,7	1,6	3,5	4,0	4,0
Kokonaishenkilöstömäärä (kpl)	222	222	483	542	530
Liikevaihto (1000 €)	298,6	301,7	560,6	649,9	688,0
Käyttökate (1000 €)	23,0	30,1	41,2	39,9	44,5
Nettotulos (1000 €)	13,3	17,8	24,2	20,5	22,9
Jalostusarvo (1000 €)	54,5	63,3	119,1	132,8	153,3
Jalostusarvoprosentti	17,9	20,6	20,9	20,2	20,0
Käyttökateprosentti	7,6	9,8	7,2	6,1	5,8
Nettotulosprosentti	4,4	5,8	4,2	3,1	3,0
Kokonaispääoman tuotto-prosentti	24,4	28,2	24,0	17,5	14,5
Omavaraisuusaste	21,8	37,6	33,7	30,6	25,9
Suhteellinen velkaantuneisuus	19,6	17,8	16,9	19,6	22,9
Current ratio	1,1	1,4	1,4	1,3	1,0
Quick ratio	0,8	1,1	1,0	1,0	0,7

Bilaga VIII - NYCKELTAL FÖR DEN ÅLÄNDSKA FISKERINÄRINGEN 2005**Yrkesfiske**

- registrerad fiskeflotta, antal fiskefartyg	258
- småskaligt kustfiske	237
- trålare	3
- passiva redskap	4
- total kapacitet, BT 2005	1 170
- total kapacitet, kW 2005	12 197
- antal registrerade yrkes- och binäringsfiskare 2006	207
- årsfångst 2005, ton	~2 200
- på Åland landad	380
- för konsumtion	550
- industri	1 700
- årsfångstens värde, 1000 €	~1.350
- på Åland landad	~1.000
- för konsumtion	1 234
- industri	100
- viktigaste fiskeområde	Territorialvatten inom 12 sjömil
- viktigaste fångarter samt % av fångstvärdet	gös 18 % abborre 14 % sik 30 % torsk 18 % lax 17 %
- antal gemensamma fiskehamnar	10
- antal gemensamma uppsamlingsplatser	13

Vattenbruk

- antal företag 2005	12
- antal produktionsenheter	37
- årlig försäljning av matfisk, ton	5 000
- produktionens förstahandsvärde, 1000 €	~ 15 000
- antal sysselsatt	~ 95
- viktigaste produkter	regnbågslax 95 % sik 5 %
- utsläpp till vattenmiljön av fosfor och kväve 2005	
- totalt, ton	27 ton P, 228 ton N
- per kg producerad fisk i medeltal	6 g P, 52 g N
- andel av totala lokala utsläpp	P: 70 %, N: 35 %

Handel och förädling

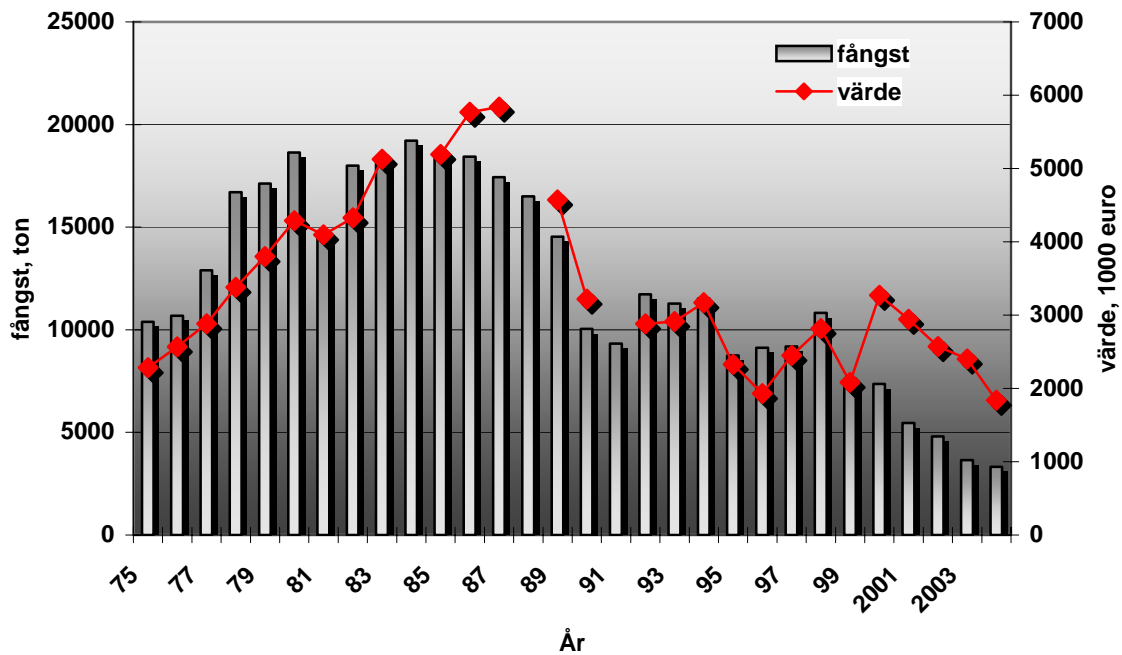
- antal företag med förädling och partihandel	9
- småskalig hemförädling	3
- antal sysselsatta	53
- årlig omsättning, 1000 €	~15 000
- huvudmarknader	Finland
- import, ton	~5 700

Husbehovs-, sportfiske och fisketurism

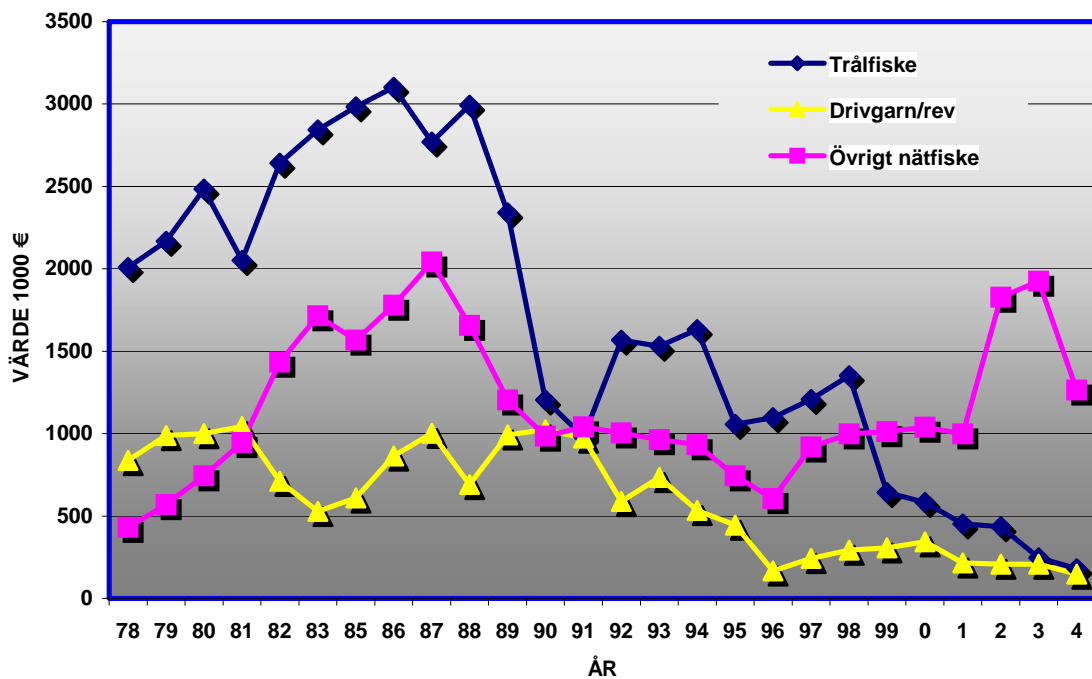
- beräknad årsfångst husbehovsfiske	~2-300 ton
- beräknad årsfångst, fisketurister	30-40 ton
- antal fiskekortsområden	57
- fiskekortsområden, km ²	ca 1.057
- aktiva fiskeguider	ca 20
- antal sålda fiskekort	~6 000
- antal större fisketävlingar	6
- antal fisketurister	~6 000
- antal övernattningar av fisketurister	~25 000

BILAGA IX - UTVECKLINGEN AV YRKESFISKET PÅ ÅLAND

Figur IX.1. Totalfångsten (ton) och dess förstahandsvärdet (1000 euro) för det yrkesmässiga fisket på Åland 1975-2004

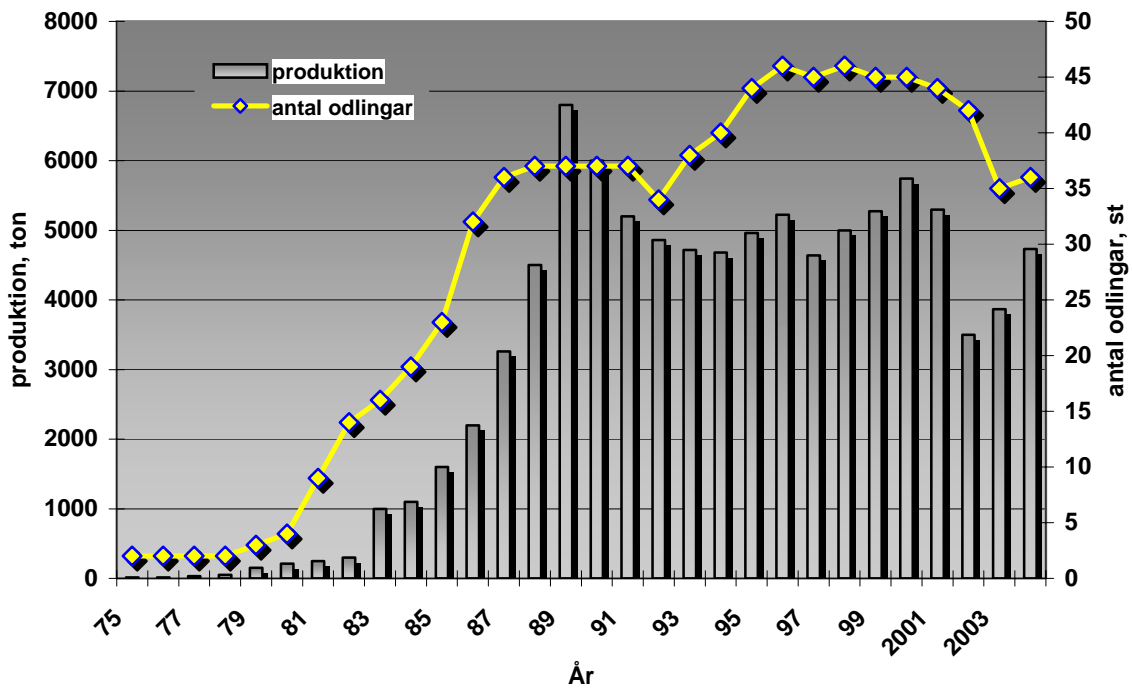

Figur IX.2. Förstahandsvärdet (1000 euro) av yrkesfiskefångsterna för de viktigaste redskapstyperna 1978-2004

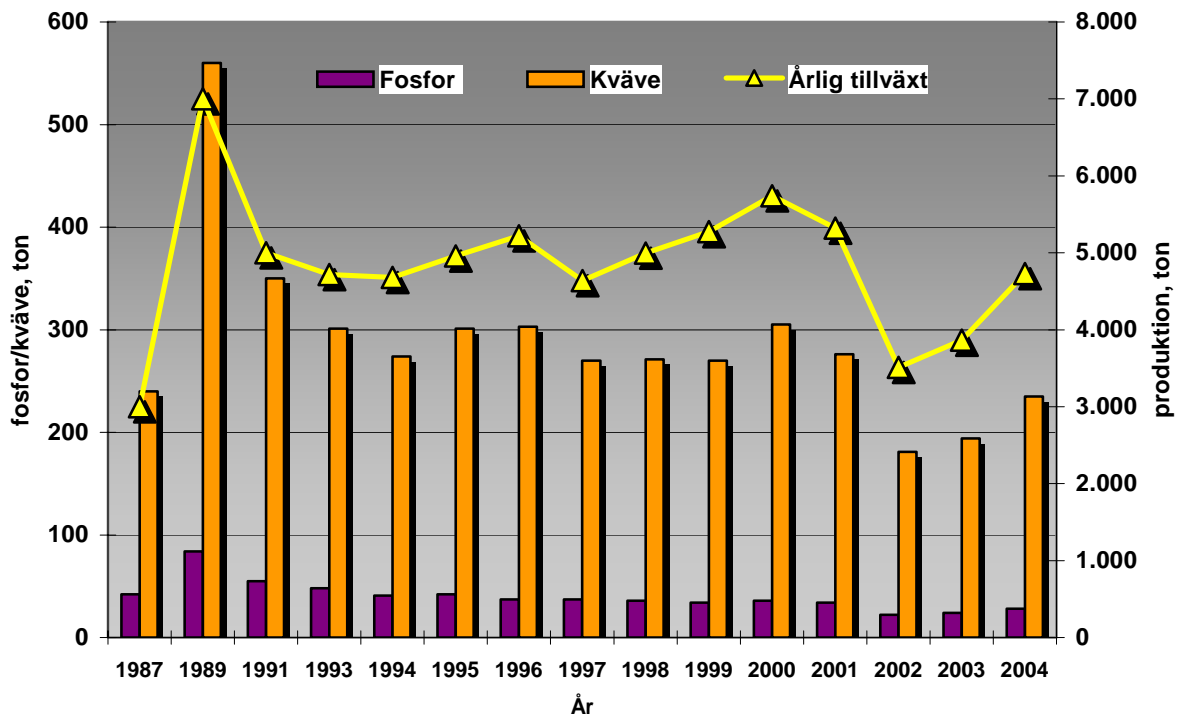

BILAGA X - UTVECKLINGEN AV VATTENBRUKET PÅ ÅLAND

Figur X.1. Antalet fiskodlingar inom landskapet samt den årliga produktionen

Figur X.2. Utvecklingen av närsaltsbelastningen från de åländska fiskodlingarna

Figur X.3. Utvecklingen av den specifika belastningen (g fosfor och kväve/kg producerad fisk) för fiskodlingarna på Åland

